МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, СПОРТУ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ»

Здобувача вищої освіти II курсу, МПА-23-1 групи,
спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування,
освітня програма «Регіональне управління та самоврядування»

(підпис) Бевз Максим Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник
(підпис) Близнюк А.С., д. н. держ. упр., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми
(підпис) Близнюк А.С., д. н. держ. упр., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням
кафедри менеджменту та публічного управління
протокол від « 4 » лютого 2025 № 13

Завідувач
кафедри (підпис) Гусятинський М.В., к.тех.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 2 28.01.2025 (підпис відповідальної особи)
(дата)

Результати перевірки (до захисту, на доопрацювання) 25.01.2025 (дата) (підпис)

Результат захисту 5 (відмінно) / 90 балів (оцінка) 11.02.2025 (дата) (підпис)

Голова комісії: (підпис) Я. Л. Варшавець (ініціали, прізвище)

Члени комісії: (підпис) М.В. Пустинецький (ініціали, прізвище)
(підпис) О.Г. Васильєва (ініціали, прізвище)
(підпис) І.Г. Канцур (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 20			
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10			
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5			
4. Рецензент	від 0 до 5			
РАЗОМ БАЛІВ*	**від 0 до 40**			
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 15	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 10	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 60**	45		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5	11.02.2025	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра менеджменту та публічного управління
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітня програма «Регіональне управління та самоврядування»

Затверджую
в.о. завідувача кафедри
менеджменту та публічного управління
доктор наук з держ. управління, доцент.
Андрій БЛИЗНЮК
«10» січня 2024 р.

Завдання
на кваліфікаційну роботу (проєкт)
здобувача вищої освіти
Бевз Максима Сергійовича

1. Тема кваліфікаційної роботи: **«Удосконалення моделей та механізмів публічного управління та адміністрування в умовах сталого розвитку економіки, суспільства та держави»**
Затверджена наказом ректора від «09» січня 2024 року № 19
2. Строк здачі закінченої роботи: до 03.02.2025 р.
3. Мета роботи: розкрити сутність моделей та механізмів публічного управління та адміністрування в умовах сталого розвитку економіки, суспільства, держави та визначення напрямів їх удосконалення.
Об'єкт дослідження: сукупність суспільних відносин в процесі сталого розвитку економіки, суспільства та держави.
Орієнтовна база дослідження: громадська організація «Razom We Stand».
4. Вихідні дані до роботи: закони України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, монографії, статті, особисті дослідження автора тощо.
5. Перелік графічного матеріалу: 10 рисунків, 1 таблиця
6. Зміст кваліфікаційної роботи (проєкту): Розділ 1. Теоретико-методологічні основи публічного управління та адміністрування регіональною політикою сталого розвитку економіки, суспільства та держави. 1.1. Теоретичні засади регіональної політики сталого розвитку економіки, суспільства та держави. 1.2. Сутність моделей та механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України. Розділ 2. Сучасний стан та тенденції розвитку механізмів публічного управління регіональною політикою сталого розвитку в Україні. 2.1. Організаційно-правовий механізм публічного управління регіональною політикою сталого розвитку на прикладі інвестиційного розвитку регіонів (за матеріалами ГО Razom We Stand). 2.2. Фінансово-економічний механізм та програми підтримки публічного управління регіональною політикою сталого розвитку (за матеріалами ГО Razom We Stand). 2.3. Інформаційно-комунікативний механізм, як складова

публічного управління регіональною політикою сталого розвитку. Роз
Шляхи удосконалення моделей та механізмів публічного управління в у
сталого розвитку економіки України в умовах європейської інтеграції
Вдосконалення механізмів реалізації державно-приватного партнерст
контексті досягнення цілей сталого розвитку. 3.2. Удосконалення моде
механізмів публічного управління в умовах сталого розвитку еконо
України в контексті європейської інтеграції.

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проєкту)	Строк виконання е роботи	
		За планом	Ф
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми, складання плану роботи	25.11.2023	
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання його керівнику	26.04.2024	
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання його керівнику	01.11.2024	
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання його керівнику	05.12.2024	
5.	Підготовка вступу та формування висновків, списку використаних джерел. Оформлення роботи згідно вимог ДПУ та подання її керівнику.	18.12.2024	
6.	Доопрацювання роботи згідно зауважень керівника	До 15.01.2025	
7.	Отримання відгуку керівника	25.01.2025	
8.	Отримання зовнішньої рецензії	29.01.2025	
9.	Попередній захист роботи	20.01.2025	
10.	Перевірка роботи на унікальність	21.01.2025	
11.	Допуск кваліфікаційної роботи до захисту зав. кафедрою	До 03.02.2025	
12.	Захист кваліфікаційної роботи	12.02.2025	

8. Дата видачі завдання: 10 січня 2024 р.

9. Науковий керівник: _____ БЛИЗНЮК А
(підпис) (прізвище, ініціа

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ БЛИЗНЮК А
(підпис) (прізвище, іні

11. Завдання до виконання отримав _____ БЕВЗ М.С.
(підпис) (прізвище, іні

АНОТАЦІЯ

Бевз М.С. УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ

Мета кваліфікаційної роботи: розкрити сутність моделей та механізмів публічного управління та адміністрування в умовах сталого розвитку економіки, суспільства, держави та визначення напрямів їх удосконалення.

Завдання кваліфікаційної роботи: дослідити теоретичні засади регіональної політики сталого розвитку економіки, суспільства та держави; з'ясувати сутність моделей та механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України; провести аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку організаційно-правового, фінансово-економічного, інформаційно-комунікативного механізмів публічного управління на прикладі регіонів для з'ясування потенційних перешкод та шляхів їх подолання; дослідити можливості вдосконалення законодавчої бази щодо реалізації механізму державно-приватного партнерства у контексті досягнення цілей сталого розвитку; запропонувати шляхи удосконалення моделей та механізмів публічного управління в умовах сталого розвитку економіки України в контексті європейської інтеграції.

Об'єкт дослідження - сукупність суспільних відносин в процесі сталого розвитку економіки, суспільства та держави.

Предмет дослідження - формулювання моделей та механізмів в галузі управління та адміністрування.

За результатами дослідження сформульовано висновки та зроблено обґрунтовані пропозиції.

Одержані результати. Розроблені в дослідженні теоретичні положення доведені до рівня конкретних пропозицій викладені в інвестиційному каталозі міст Громадської організації Razom We Stand та презентовано у вересні 2024 року на конференції «Розбудова безпеки України через модернізовану економіку» у Вашингтоні (США), можуть бути реалізовані у вітчизняній практиці державної політики, а також під час викладання навчальної дисципліни «Публічне управління та адміністрування».

Кваліфікаційна робота містить 68 сторінок, 1 таблицю, 10 рисунків, список використаних джерел з 54 найменувань.

Ключові слова: регіональна політика, публічне управління, сталий розвиток, механізм публічного управління, енергетика.

Рік виконання кваліфікаційної дипломної роботи 2024-2025.

Рік захисту роботи 2025.

ANNOTATION

Bevz Maxim. IMPROVEMENT OF MODELS AND MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY, SOCIETY AND THE STATE

The purpose of the qualification work: to reveal the essence of the models and mechanisms of public management and administration in the conditions of sustainable development of the economy, society, and the state and to determine directions for their improvement.

The tasks of the qualification work: to investigate the theoretical foundations of regional policy for sustainable development of the economy, society and the state; to clarify the essence of models and mechanisms of public management of regional development in the context of sustainable development of Ukraine; to analyze the current state and trends in the development of organizational, legal, financial, economic, informational and communicative mechanisms of public management using the example of regions to identify potential obstacles and ways to overcome them; to investigate the possibilities of improving the legislative framework for the implementation of the public-private partnership mechanism in the context of achieving sustainable development goals; to propose ways to improve models and mechanisms of public management in the context of sustainable development of the economy of Ukraine in the context of European integration.

The object of research is a set of social relations in the process of sustainable development of the economy, society and the state.

The subject of research is the formulation of models and mechanisms in the field of management and administration.

Based on the results of the research, conclusions were formulated and reasonable proposals were made.

Results obtained. The theoretical provisions developed in the study were brought to the level of specific proposals set out in the investment catalog of cities of the Razom We Stand NGO and presented in September 2024 at the conference "Building Ukraine's Security through a Modernized Economy" in Washington (USA), can be implemented in the domestic practice of state policy, as well as during the teaching of the academic discipline "Public Management and Administration".

The qualification work contains 68 pages, 1 table, 10 figures, a list of sources used from 54 names.

Keywords: regional policy, public management, sustainable development, public management mechanism, energy.

Year of completion of the qualification thesis 2024-2025.

Year of defense of the work 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП.....5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ.....9

1.1. Теоретичні засади регіональної політики сталого розвитку економіки, суспільства та держави.....9

1.2. Сутність моделей та механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України.....17

Висновки до розділу 1.....27

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....29

2.1. Організаційно-правовий механізм публічного управління регіональною політикою сталого розвитку на прикладі інвестиційного розвитку регіонів (за матеріалами ГО Razom We Stand).....29

2.2. Фінансово-економічний механізм та програми підтримки публічного управління регіональною політикою сталого розвитку (за матеріалами ГО Razom We Stand).....36

2.3. Інформаційно-комунікативний механізм, як складова публічного управління регіональною політикою сталого розвитку.....42

Висновки до розділу 2.....48

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....50

3.1.Вдосконалення механізмів реалізації державно-приватного партнерства у контексті досягнення цілей сталого розвитку.....50

3.2. Удосконалення моделей та механізмів публічного управління в умовах сталого розвитку економіки України в контексті європейської інтеграції.....57

Висновки до розділу 3.....65

ВИСНОВКИ.....67

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....72

ДОДАТКИ.....79

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність цього дослідження визначається тим, що для забезпечення ефективного публічного управління регіональним розвитком необхідно мати відповідний механізм його впровадження. З моменту проголошення незалежності наша держава успадкувала чимало суттєвих протиріч у взаємовідносинах між державою та її регіонами на всіх рівнях управління. В сучасній Україні відбуваються динамічні демократичні, соціальні та державно-правові зміни, а також впроваджено воєнний стан, що спричинило значні зрушення у ролі й функціях держави та її взаємодії з системою державного управління. У таких умовах виникла потреба у вирішенні двох тісно пов'язаних завдань: становлення незалежної держави та проведення глибоких реформ у політичній сфері й соціально-економічних взаєминах.

Проблематика сталого розвитку економіки, суспільства та територій висуває на перший план необхідність їхнього комплексного вирішення через впровадження ефективних моделей публічного управління та адміністрування в Україні. Процеси глобалізації, які впливають на соціально-економічні взаємовідносини, дедалі сильніше підкреслюють потребу модернізації системи публічного управління, особливо в аспекті забезпечення гармонійного та сталого розвитку територій. У сучасних умовах забезпечення гідного рівня життя населення та вирішення щоденних потреб громадян у різних сферах стають актуальною вимогою, що, у свою чергу, зумовлює необхідність ґрунтовного реформування системи механізмів та моделей публічного управління та адміністрування в Україні.

Стратегічним напрямом інституційних перетворень в Україні є трансформація існуючої системи публічної влади, зокрема на регіональному рівні, з метою її наближення до стандартів європейських країн. Зазначені перетворення потребують відповідного інструментарію забезпечення сталого розвитку регіонів як основної мети сучасного регіонального управління. Тому, саме система регіонального управління стає стрижнем реалізації внутрішньої

політики держави, сприяє здійсненню реформ на територіях, забезпечує надання якісних послуг населенню та формулює підґрунтя для інноваційного розвитку як окремих регіонів, так і країни в цілому. На етапі нинішнього державотворчого процесу головним завданням постає створення дієвої системи публічного управління, яка не лише гарантуватиме високий рівень життя громадян, але й сприятиме побудові України як правової європейської держави. Це передбачає забезпечення стабільної демократії, політичної урівноваженості та соціальної гармонії. Досягнення таких цілей можливо лише через формування оптимального механізму функціонування органів публічної влади, який відповідатиме викликам сучасності. Зокрема, він має бути адаптований до вимог ринкової економіки, враховувати демократичні зміни у суспільстві й забезпечувати відкриту та ефективну комунікацію з громадськістю.

Ефективність системи публічного управління в Україні можна забезпечити лише за умови синергії кількох ключових факторів: застосування сучасних наукових досліджень у сфері державного управління, постійне вдосконалення законотворчої та нормативно-правової бази, об’єднання найкращих організаційно-управлінських практик та налагодження стабільної діяльності державного апарату. Така узгодженість стане запорукою стабільності й успіху у становленні сучасної України.

З метою дослідження моделей та механізмів публічного управління та адміністрування в умовах сталого розвитку економіки, суспільства та держави, а також підвищення ефективності в контексті забезпечення сталого розвитку територій, необхідно здійснити аналіз досвіду науковців. Цим проблемам присвячені праці О. Качного, А. Лелеченко, М. Латиніна, І. Дунаєва, К. Пастух, Л. Мельнишина, Г. Музиченко, К. Козлова, С. Корнієвського, тощо. Однак актуальними залишаються дослідження аналізу теоретичних підходів до особливостей державного управління регіональним розвитком та практичних положень щодо пошуку пріоритетів використовуючи досвід розвинутих країн.

Метою кваліфікаційної роботи є розкриття сутності моделей та механізмів публічного управління та адміністрування в умовах сталого розвитку

економіки, суспільства, держави та визначення напрямів їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані такі наукові та практичні **завдання**:

дослідити теоретичні засади регіональної політики сталого розвитку економіки, суспільства та держави;

з'ясувати сутність моделей та механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України;

провести аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку організаційно-правового, фінансово-економічного, інформаційно-комунікативного механізмів публічного управління на прикладі регіонів для з'ясування потенційних перешкод та шляхів їх подолання;

дослідити можливості вдосконалення законодавчої бази щодо реалізації механізму державно-приватного партнерства у контексті досягнення цілей сталого розвитку;

запропонувати шляхи удосконалення моделей та механізмів публічного управління в умовах сталого розвитку економіки України в контексті європейської інтеграції.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносин в процесі сталого розвитку економіки, суспільства та держави.

Предметом дослідження - формулювання моделей та механізмів в галузі управління та адміністрування.

Методи дослідження. У процесі роботи над кваліфікаційною роботою застосовувалися загальнонаукові і спеціальні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінських та економічних наук, вибір яких був зумовлений специфікою теми, метою та завданнями з урахуванням його об'єкта та предмета, а саме: узагальнення, систематизації, синтезу, аналітичний, логічний, порівняння, графічний, табличний.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, монографії, статті, особисті дослідження автора тощо.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення й результати викладені в інвестиційному каталозі міст Громадської організації Razom We Stand (додаток А) та презентовано у вересні 2024 року на конференції «Розбудова безпеки України через модернізовану економіку» у Вашингтоні (США), - метою якої було обговорення шляхів прискорення реконструкції та відновлення України через секторальні ініціативи та розбудову безпеки в країні.

Обсяг та структура кваліфікаційної роботи. Основний зміст роботи викладено на 68 сторінках комп'ютерного тексту, включаючи вступ, три розділи, висновки. Перелік використаної літератури містить 54 джерела.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ

1.1. Теоретичні засади регіональної політики сталого розвитку економіки, суспільства та держави

На сучасному етапі розвитку України її економічна спроможність та ефективна інтеграція у європейський економічний простір залежить від адекватного вироблення й реалізації такої моделі взаємовідносин із регіонами, яка сприяла б становленню змістовно-нових форм співробітництва у форматі «центр-регіони» та відповідала загальноєвропейській практиці внутрішньої міжрегіональної співпраці. Будучи складовою економічної системи держави, регіон із певним часовим відтермінуванням відображає всі процеси її розвитку. Тому в умовах сучасних викликів українській державі актуалізується питання формування та реалізації ефективної регіональної політики як інструменту забезпечення післявоєнного відновлення країни, її подальшого стабільного економічного розвитку і конкурентоспроможності на європейському ринку.

Процеси, які відбуваються на сучасному етапі впровадження підходів сталого розвитку в регіональну політику зумовлюють необхідність визначення поняття «регіон», поняття, яке зеволюціонувало у визначенні ключових для розуміння суті регіональних відмінностей чинників, які виникали в різні періоди соціально-економічного розвитку суспільства. Підходи до визначення цього поняття часто різняться між собою. Так, «регіон визначається як складова частина країни (підсистеми) з внутрішніми та зовнішніми зв'язками, що є системою з внутрішнім механізмом відтворення, яка має, крім системних властивостей, територію, господарську єдність, цілісність, зв'язок із державним комплексом; а також і специфічні риси: власні регіональні умови відтворення валового суспільного продукту, основних фондів, робочої сили та розподілу

регіональних трудових ресурсів, формування доходів населення та їх товарного забезпечення» [17].

У процесі розробки регіональної політики велике значення має аналіз існуючих тенденцій та закономірностей розвитку окремих регіонів, вимірювання та оцінка рівнів використання їхніх соціально-економічного потенціалу, оцінка ефективності функціонування матеріального та нематеріального виробництва, виявлення стану та вирішення екологічних проблем. Таким чином, підкреслюється важливість орієнтації регіональної політики на сталий розвиток [7].

До недавнього часу в більшості вітчизняних і зарубіжних наукових концепцій та теорій світового розвитку переважала техногенна модель людської діяльності, що руйнує природу. Вона ґрунтувалася на використанні штучних засобів виробництва, створених без урахування екологічних обмежень і характеризувалася «ознаками техногенного типу розвитку зі швидким і виснажливим використанням невідновлюваних видів природних ресурсів, насамперед, корисних копалин, надлишковою експлуатацією ґрунтів, лісів і водних ресурсів з інтенсивністю, яка у рази перевищує можливості їхнього природного відтворення» [22].

Загалом можна з впевненістю стверджувати, що поняття «регіональна політика» виходить за межі місцевої політики і є складовою державної регіональної політики. В такому разі сутність терміну «регіональна політика» полягає у визначені стратегічної лінії поведінки суб’єкта в певній сфері життя, що зумовлює досягнення поставленої мети [34]. Для того, щоб досягти позитивних результатів у здійсненні регіональної політики обов’язковим є врахування особливостей розвитку окремо взятого регіону. Зміст регіональної політики являє собою сукупність стратегічно орієнтованих цілей і принципів, які визначають шляхи реалізації поставлених цілей у процесі управління розвитком соціально-економічних, екологічних територіальних систем різних рівнів та форм організації у просторовому, регіональному аспекті

Залежно від особливостей цих змін змінювалися й теоретичні підходи

до властивостей регіональної політики. Складові частини регіональної політики подані на рис.1.1.

Економічна політика

- полягає в забезпеченні можливостей для самостійного розвитку регіонів на умовах самофінансування та самозабезпечення

Соціальна політика

- спрямована на забезпечення зростання рівня добробуту населення, рівних прав і можливостей громадян щодо вибору місця проживання, працевлаштування і соціальний захист

Науково-технічна політика

- спрямована на визначення пріоритетів щодо вдосконалення та розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в регіоні

Екологічна політика

- спрямована на оздоровлення довкілля

Демографічна політика

- спрямована на гальмування депопуляційних процесів і деструктурування населення

Гуманітарна політика

- спрямована на духовний розвиток суспільства, його моральний та фізичний стан на регіональному рівні

Національна політика

- спрямована на забезпечення конституційних, політичних, економічних, соціальних тощо прав громадян незалежно від національності та віросповідання

Зовнішньоекономічна політика

- метою якої є забезпечення умов для активізації підприємництва, формування ринкової інфраструктури, залучення іноземних інвестицій, нарощування експортного потенціалу регіону

Управлінська політика

- стосується створення єдиної системи регіонального управління, що відповідає завданням регіонального розвитку

Рис. 1.1. Складові регіональної політики.

Джерело: складено автором за даними [21]

Варто зазначити, що в документах Європейського Союзу термін «регіональна політика» має інший зміст – «це система заходів, спрямованих на посилення єдності національних економік країн-членів Європейського Союзу і забезпечення їхнього гармонійного розвитку, а також нівелювання

розходжень між регіонами й ліквідація відсталості найменш розвинутих з них» [23]. При цьому досить часто замість терміну «регіональна політика» вживається поняття «політика гуртування», яка передбачає одночасне провадження по горизонталі (між регіонами – регіональна політика) та по вертикалі (між верствами суспільства – соціальна політика). Отже, відбувається зміна понятійного апарату шляхом об'єднання регіональної та соціальної політики, коли їх уже не розглядають окремо.

Адекватна регіональна політика та політика згуртованості є важливою запорукою існування та неконфліктного розвитку держави. Національна єдність, вирівнювання диспропорцій у розвитку між регіонами — необхідна умова безпечного та комфортного життя громадян, не залежно від місця їхнього народження чи проживання у власній державі. Для України з її розмаїтими регіонами, які відрізняються природними умовами, рівнем урбанізації, структурою регіональної економіки, мовними, історичними, релігійними уподобаннями, етнічним складом, збалансована державна регіональна політика мала би бути ще більш важливою, ніж для ЄС, проте впродовж багатьох років залишалася поза увагою держави.

У середині минулого століття виникла теорія охорони навколишнього середовища, яка стала піонером у формуванні концепції сталого розвитку. Це багато в чому було зумовлено науковим усвідомленням людством ризиків, пов'язаних із подальшим розширенням штучної економіки. Розуміння неминучого зростання екологічних загроз слугувало каталізатором для інтенсивного розвитку глобальної нормативної бази. Це включало прийняття законів і міжнародних угод, які встановлюють правила та процедури раціонального використання природних ресурсів як фундаменту для подальшого існування людської цивілізації. Аналіз наукових досліджень у сфері сталого розвитку показує, що суспільні реформи, які проводяться в умовах розвиненого й соціально диференційованого суспільства, можуть бути надзвичайно різноманітними й навіть суперечливими за своїм змістом і формами реалізації. За словами науковців, ключова мета реформ, що нині

впроваджуються в Україні, полягає у забезпеченні подальшої демократизації суспільства. Одним із напрямів цих змін є вдосконалення регіональної політики сталого розвитку [52].

Концепт сталого розвитку формувався світовою громадськістю поступово і на сьогодні є усі підстави сприймати його як нову соціально-економічну парадигму. Під сталим розуміють «саме такий розвиток, який задовольняючи потреби нинішнього часу, не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [18].

Загалом, «сталий розвиток – це світоглядна концепція, яка динамічно розвивається, має різноманітні аспекти та тлумачення, що відображають ідею гармонізації природи та суспільства, за якої процес розвитку дає можливість забезпечити потреби сучасного покоління, не завдаючи шкоди інтересам майбутніх поколінь» [17]. Прийнято вважати, що Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної (рис.1.2.) та увібрала в себе позитивні ознаки всіх попередніх концепцій і має три основні центри спрямування цілей – Природа, Суспільство і Виробництво.

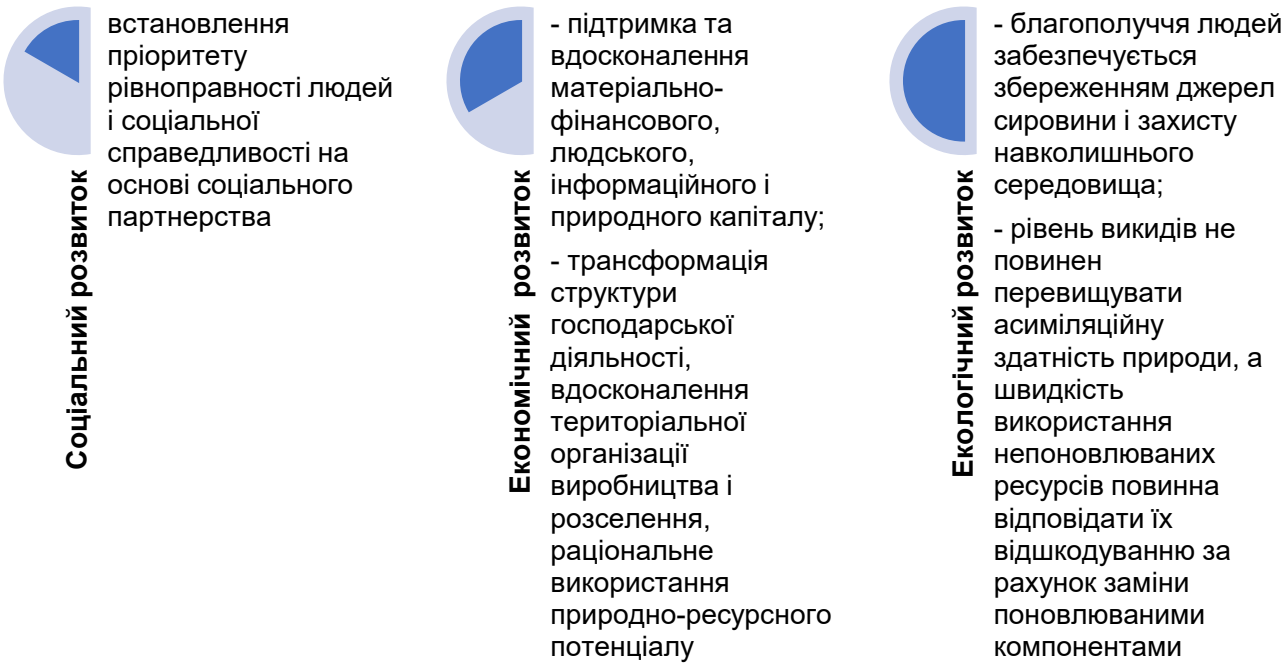

Рис. 1.2. Складові сталого розвитку.

Джерело: складено автором за даними [6; 17].

У цьому аспекті відбувається поступове розгортання концепту сталого розвитку, у процесі якого визначаються нові орієнтири, пов'язані із суттєвим уповільненням загальних темпів зростання світової економіки, пов'язаних із пандемією COVID-19, невщухаючими регіональними збройними конфліктами та політичними потрясіннями, питаннями участі у вирішенні проблем бізнесу, створення так званої зеленої економіки, урахування проблем зміни клімату тощо. Як зазначає Г. Музиченко, більшість учених поділяють вищезгаданий триєдиний системний підхід до сталого розвитку. Розглядаючи сталий розвиток у такий спосіб, варто наголосити, «що підвалини розкриття його концепції лежать у площині розуміння загальних процесів техносферизації людського мислення, а отже, і господарської поведінки. Саме поступове усвідомлення помилковості обраного шляху сприяє постійному пошуку підходів до подолання соціальних, екологічних та економічних проблем» [23].

Проблема системного узгодження і гармонійного збалансування трьох ключових складових є надзвичайно складним завданням, яке вимагає ретельного і стратегічного підходу. Насамперед, взаємозв'язок між соціальною та екологічною складовими формує необхідність забезпечення рівних прав не тільки для нинішніх, але й для майбутніх поколінь у доступі до природних ресурсів. Це, в свою чергу, передбачає збереження природного середовища і сталий підхід до його використання задля забезпечення довгострокового розвитку. Водночас взаємодія соціальної та економічної складових висуває на передній план питання соціальної справедливості. Вона потребує рівномірного розподілу матеріальних благ серед усіх членів суспільства, із особливим акцентом на підтримці вразливих верств населення, які найбільше страждають від нерівності. Надання адресної допомоги цьому сегменту суспільства стає критично важливим кроком на шляху до подолання бідності та забезпечення базових умов для їхнього гідного життя. Однак не варто забувати й про значущість взаємозв'язку між природоохоронною та економічною складовими. У цьому контексті постає потреба об'єктивної вартісної оцінки впливу техногенної діяльності на довкілля. Така оцінка дає змогу усвідомити масштаби

шкоди, запровадити необхідні механізми її мінімізації і створити умови для раціонального використання економічних ресурсів без шкоди екосистемам. Усі ці аспекти становлять фундаментальні виклики сучасності, які стоять перед національними урядами, провідними міжнародними організаціями та кожною свідомою людиною світу. Їхнє вирішення потребує злагодженої співпраці, цілеспрямованих дій і далекоглядних рішень задля створення збалансованого та сталого майбутнього.

Таким чином, можна стверджувати, що сталий розвиток – «це такий розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, і при цьому, не створює перешкод (не усуває можливості) у задоволенні потреб у майбутньому». Підходи до реалізації сталого розвитку в різних регіонах можуть різнитися через різні базові можливості, але вони повинні мати деякі загальні принципові характеристики і виходити з консенсусу щодо основної концепції сталого розвитку і вписуватися в широку стратегію для його здійснення.

У контексті досягнення глобальних Цілей сталого розвитку, перед науковцями України сьогодні стоїть, принаймні, два суттєвих системоутворюючих запитання, на яких необхідно дати відповідь в своїх дослідженнях, а саме:

«виявлення справжніх причин такого становища, коли наша держава і суспільство, маючи достатньо значні стратегічні запаси різного виду ресурсів (земля, надра, водні ресурси, людський потенціал тощо), залишаються на задвірках розвиненого світу;

чи зможе Україна в принципі, у разі наявності необхідних коштів та міжнародної підтримки використати їх належним чином на користь досягнення сталого розвитку, чи спроможна вона перетворити свої ресурси на дієвий капітал і потужне джерело розвитку національної держави» [6; 7; 18]. За висновками провідних вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі дослідження довкілля, на сучасному етапі розвитку цивілізації людство використовує таку кількість природних ресурсів, що для нашого подальшого існування вже у

найближчому майбутньому знадобляться ресурси приблизно трьох таких планет як наша Земля.

За останнє десятиріччя регіональна політика розвинених країн значно еволюціонувала. У минулому вважалося, що подолати регіональні диспропорції можна лише завдяки масштабним вливанням в інфраструктуру з центру. На жаль, така політика не спромоглася суттєво зменшити регіональні відмінності та не допомогла менш розвиненим регіонам надолужити відставання, навіть попри значне публічне фінансування, сплановане в центрі. В результаті втрачено час, використано значні ресурси, економічний потенціал залишився нерозкритим, відбулося послаблення соціальної згуртованості.

Сучасна регіональна політика пропонує новий підхід, особливостями якого є:

стратегія регіонального розвитку (на рівні держави і кожного регіону), яка враховує широкий спектр прямих і непрямих факторів, що впливають на результати діяльності місцевого бізнесу;

необхідність розкрити потенціал унікальних для регіону активів;

постійна робота над виявленням можливостей для розвитку регіону, а не фокусування на його слабких сторонах чи потребі в підтримці;

скоординована система багаторівневого врядування регіональним розвитком за участі центральної, регіональної і місцевої влади та всіх заінтересованих сторін. Посилення управлінської спроможності місцевого і регіонального рівнів.

Частково Україна багато чого уже ввела в своє законодавство у сфері регіонального розвитку. Для «закриття» глави 22 «Регіональна політика та координація структурних інструментів» Acquis Communautaire (законодавства ЄС щодо приєднання нових країн)Україна повинна виконати вимоги ЄС за кожним із шести таких напрямів: гармонізація законодавства, інституційні рамки, адміністративна спроможність, програмування (розроблення операційних програм регіонального розвитку), моніторинг та оцінка, фінансове управління й контроль [48].

1.2. Сутність моделей та механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України

Сучасна публічна політика відкриває нові можливості для взаємодії влади і суспільства, виводить на політичну арену нових акторів, переходить кордони національних держав та стає глобальною. З`являється нові форми взаємодії та комунікації. Поряд з тим, виникають і нові виклики: публічне управління в умовах анексії територій та воєнного стану, нехтування міжнародного права й окремими акторами міжнародних відносин, криза інститутів глобального управління. Все це потребує пошуку нових теоретичних підходів для осмислення публічної політики та управління.

Моделювання як метод пізнання є не лише концепцією філософії, але й специфічним інструментом, що широко використовується для аналізу та синтезу систем управління. Цей пізнавальний прийом передбачає, що замість прямого вивчення об'єкта дослідження суб’єкт створює його спрощений аналог або образ — модель. Досліджуючи цю модель, отримані результати переносять на оригінальний об’єкт. Процес моделювання інтегрує різноманітні загальнологічні методи, завдяки чому його можна обґрунтовано вважати одним із синтетичних універсальних підходів до пізнання. Метод моделювання відіграє ключову роль у методологічному підґрунті інформаційно-аналітичної діяльності у сфері публічного управління. Він допомагає вирішувати широкий спектр завдань, які постають перед системами державного управління та їх інституціями.

У широкому сенсі моделювання виступає універсальним дослідницьким інструментом у різних галузях наукового знання. Воно дозволяє отримувати обґрунтовані оцінки складних систем, які стають основою для прийняття рішень у багатьох напрямах управлінської діяльності. Моделі, використовувані у державному управлінні, слугують засобом вивчення явищ та процесів через заміщення реальних об’єктів їх умовними аналогами чи образами. У гносеологічному аспекті ці моделі мають здатність прогнозувати майбутні

тенденції розвитку об’єкта на основі закономірностей його функціонування в минулому. Це поєднує їхню теоретичну значущість із практичною користю, що робить їх надзвичайно ефективними у розв’язанні завдань різних аспектів державного управління [16].

При вивченні публічної політики в сучасній науці використовуються різні аналітичні моделі, які дозволяють досліднику звернути увагу на головні елементи, фактори та процеси, що виражають особливості вироблення політичних рішень. У науковій літературі згадують такі моделі управління державою: традиційну модель управління М. Вебера та В. Вільсона, побудовану на принципах наукового менеджменту та бюрократичної системи управління, модель «Нового публічного менеджменту» («New Public Management»), модель «політичних мереж» («Policy Network»), модель «управління за цілями та результатами», модель «Good Governance», синергетична модель тощо. Усі вони «демонструють різноманітні підходи до розуміння публічного управління, його структури, принципів формування та функціонування, відносин з населенням, фізичними та юридичними особами, муніципальними органами тощо» [5].

Водночас серед найвідоміших моделей управління, що зайняли своє місце серед теорій і практик управлінської діяльності, вирізняють наступні:

класична (бюрократична) модель управління, яка отримала широку популярність у більшості країн світу і зберігала свою домінуючу роль до 70-х років XX століття, а в окремих державах залишається актуальною й дотепер, відома як «Old Public Management». Ця управлінська модель вирізняється високим рівнем бюрократизації, при якій державні службовці суворо дотримуються встановлених правил і висновків керівних органів. Їхня діяльність базується виключно на професійних знаннях і навичках, що становлять основний ресурс для забезпечення ефективного виконання функцій державного апарату. Використання моделі «Old Public Management» на практиці показало, що лише завдяки чіткій управлінській ієрархії та дотриманню жорстких правил не можна очікувати значного підвищення ефективності управління. «Формальна знеособленість» працівників та зосередженість на удосконаленні операцій їхньої

роботи не дало змогу класичній теорії організацій максимально успішно вирішити проблему підвищення продуктивності праці» [8];

це стало причиною виникнення нової моделі управління – «New Public Management». Термін і парадигма «нового публічного менеджменту» виникли як скорочена назва методу реорганізації установ публічного сектору задля наближення системи їх організації та функціонування до бізнес підходів [20]. На думку окремих дослідників, ідентифікація громадян як клієнтів суперечить основоположним засадам соціальної справедливості, оскільки доступ до державних послуг у такій моделі залежить від фінансової спроможності індивідів. Серед інших недоліків цього підходу також виділяють неприйнятність для держави використання конкурентного принципу, який є типовим для бізнес-сфери. На відміну від комерційних організацій, що функціонують у ринковому середовищі, де основними орієнтирами є чітко визначені цілі та прагнення до отримання прибутку, державні інституції діють у контексті політичного середовища. Мета й завдання органів державної влади часто виявляються різноплановими та змінними, а оцінка їхньої ефективності залишається складним процесом. Більше того, посадові особи рідко коли зазнають безпосередніх позитивних чи негативних наслідків від результатів своєї діяльності [12];

наприкінці XX ст. – на початку XXI ст. міжнародні організації (ООН, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд) розпочали широке використання поняття «Good Governance». Цей термін часто використовують у міжнародних наукових джерелах для означення управлінських процесів, здійснюваних державними установами з метою управління державними справами та державними ресурсами на умовах забезпечення реалізації прав людини. Як зазначають у науковій літературі, «ця багатогранна концепція є свого роду вершиною еволюції публічного управління, що увібрала у себе усе найкраще та найбільш результативне від попередніх теоретичних і практичних надбань демократичних реформ в країнах Європи» [4]. В сучасній Європі ця модель була сформована під очевидним впливом концепції прав людини.

Концепцію «Good Governance» розуміють як «рамкову» модель управління. В її основі лежать два основних принципи побудови європейських держав – принцип демократії і принцип верховенства права. Окрім того, із європейським врядуванням тісно пов'язані концепції багаторівневого управління, політичних мереж та Європейського адміністративного простору [39]. Важливо зазначити, що ця модель не замінює попередні управлінські моделі, а охоплює їх у новому контексті рівноправних партнерських відносин. Очевидно, що «у межах органів виконавчої влади або всередині виконавчої вертикалі суб'єкт-об'єктні відносини мають існувати, однак взаємодія органів виконавчої влади та інституцій громадянського суспільства, органів виконавчої влади й представницьких установ, відносини між різними організаціями в межах громадянського суспільства повинні будуватися на нових засадах» [45].

З метою з'ясування, які інструменти можуть застосовуватись державою задля забезпечення такого розвитку, доцільно дати визначити поняття механізму державного управління сталим розвитком регіонів. Тож «механізм державного управління сталим розвитком регіонів визначається як система організаційних, інституційних, технологічних та інформаційних засобів, які використовуються державою для забезпечення ефективного та екологічно сталих регіонального розвитку» [7]. Вони базуються на принципах наукової аргументації, об'єктивності, цілісного підходу, узгодженості та ефективної координації дій між суб'єктами й об'єктами публічного управління. Механізми публічного адміністрування включають систему принципів, форм, методів та інструментів, які органи державного управління застосовують для виконання своїх функцій. Ці механізми забезпечують вплив суб'єкта адміністрування на об'єкт за допомогою визначеного набору засобів і важелів, спрямованих на досягнення встановлених цілей [43].

Останнім часом все більше ризиків дослідники пов'язують з людським фактором. Одним з прикладів є розробка інструментарію протистояння гібридним загрозам, як таким що здатні порушити національну безпеку, оскільки основною метою гібридних атак частіше є чинення впливу на ключових

осіб [51], які приймають рішення у системі державного управління, зокрема при реалізації стратегії розвитку регіонів.

Згідно з поглядами багатьох дослідників і провідних експертів, одна з найважливіших ролей у забезпеченні сталого розвитку належить системі публічного управління. Ця система здійснює свої функції та реалізує поставлені завдання шляхом використання низки спеціалізованих механізмів і інструментів, які є ключовими складовими процесу. Саме тому дослідження акцентує увагу на цих механізмах, підкреслюючи їх важливість у створенні умов для досягнення сталого розвитку. Разом із тим, сучасна наукова література та практична діяльність державних органів демонструють широкий спектр різноманітних підходів до виконання поставлених цілей і завдань, які нерідко корелюють або безпосередньо співвідносяться з цілями сталого розвитку. Однак у цій галузі досі відсутня єдина концептуально узгоджена позиція щодо доцільності та принципів удосконалення, а також щодо можливих трансформацій механізмів публічного управління в контексті реалізації Цілей сталого розвитку (далі - ЦСР).

Існує і значна варіативність у трактуваннях як змісту самих зазначених дефініцій, так і їхніх структурних елементів, що свідчить про складність формування цілісного підходу. На цьому тлі ґрунтовний підхід до визначення механізмів публічного управління пропонується Панченком Г., який розглядає їх «як сукупність інструментів, методів і важелів державної діяльності». Ці механізми покликані сприяти формуванню, реалізації та досягненню пріоритетних цілей у сфері публічного управління. При цьому вони мають базуватися на принципах наукової обґрунтованості, об'єктивності, системності, узгодженості й ретельної координації дій суб’єктів державного управління, з одного боку, а також на конструктивній та гармонійній взаємодії об’єктів державного управління, з іншого". Таким чином, загалом актуалізується необхідність більш глибокого дослідження та структуризації підходів до механізмів публічного управління для забезпечення їх ефективної інтеграції в завдання сталого розвитку [25]. За цим визначенням після інкорпорації ЦСР в

чинну політику, зокрема стратегії, програми та плани, публічне управління по своїй суті перетворюється в публічне управління сталим розвитком, оскільки спрямоване на ЦСР, і відповідно чинні механізми її реалізації не повинні жодним чином трансформуватися. Можемо припустити, що саме цієї позиції притримуються в системі органів виконавчої влади в Україні на даний час, оскільки не відбувається суттєвих трансформацій механізмів публічного управління в контексті ЦСР. Альтернативою цій позиції є протилежна – яка передбачає зміну не лише філософії публічного управління з урахуванням концепції сталого розвитку, але й трансформацію способів та механізмів її здійснення.

Деякі вчені вважають, що найважливішим етапом процесу управління розвитком регіональної соціально-економічної системи в умовах європейської інтеграції є побудова механізму реалізації. Під механізмом «слід розуміти послідовність станів, процесів, що визначають собою якусь дію, явище, а також систему, пристрій, що визначає порядок якогось виду діяльності» [22]. Слід звернути увагу на те, що сутність механізму реалізації управління регіональним розвитком на думку вченого І. Дунаєва полягає в цілеспрямованому комплексному впливі регіональних органів влади та управління спільно з іншими зацікавленими суб'єктами управління та господарювання на всі підсистеми регіону (соціальну, екологічну та економічну) для досягнення наміченого результату, а саме якісно нового стану регіональної соціально-економічної системи [7].

Необхідно відмітити, що на думку дослідника О. Качного «до структури механізму реалізації включаються: по-перше, стратегія соціально-економічного розвитку регіону; по-друге, регіональна соціально-економічна політика; по-третє, управлінська діяльність з реалізації регіональної політики» [22]. Водночас В. Малиновський визначає механізми державного управління як «сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об’єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління» [14].

Цікавою також є думка вченого М. Латиніна, який зазначає, «що регіональна соціально-економічна політика, виступаючи складовою механізму реалізації управління розвитком регіону, являє собою сукупність принципів, форм, пріоритетів, юридичних норм, умов та обмежень, пов'язаних з управлінськими діями щодо досягнення намічених цілей». Вчений додає, що вона є невід'ємною частиною загальної системи регіонального управління [7].

Варто зауважити, що, на думку вченого І. Архипенка «структура механізму реалізації являє собою сукупність принципів, методів, функцій та регулюючих документів, які забезпечують управлінський вплив на процес соціально-економічного розвитку регіону». Ці інструменти застосовуються регіональними органами влади й управління для досягнення запланованих стратегічних цілей регіонального розвитку, а також передбачають функціонування системи контролю й забезпечення. Водночас важливо зазначити, що механізм державного управління сталим розвитком регіонів є складною системою, яка потребує злагодженої співпраці та узгоджених дій різних зацікавлених сторін. Його головна мета — встановлення балансу між економічним розвитком, соціальною рівністю та збереженням навколишнього середовища для забезпечення стабільного та сталого розвитку регіонів.

Натомість В.М. Князєв та В.Д. Бакуменко стверджують, «механізми державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей» [14]. Комплексний механізм державного управління визначається як система політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління. Схема реального механізму державного управління містить: цілі, рішення, впливи, дії, результати

На рис. 1.3. нами візуалізовано складові механізму державного управління сталим розвитком регіонів, які доцільно розглядати при забезпеченні трансформаційних процесів в Україні.

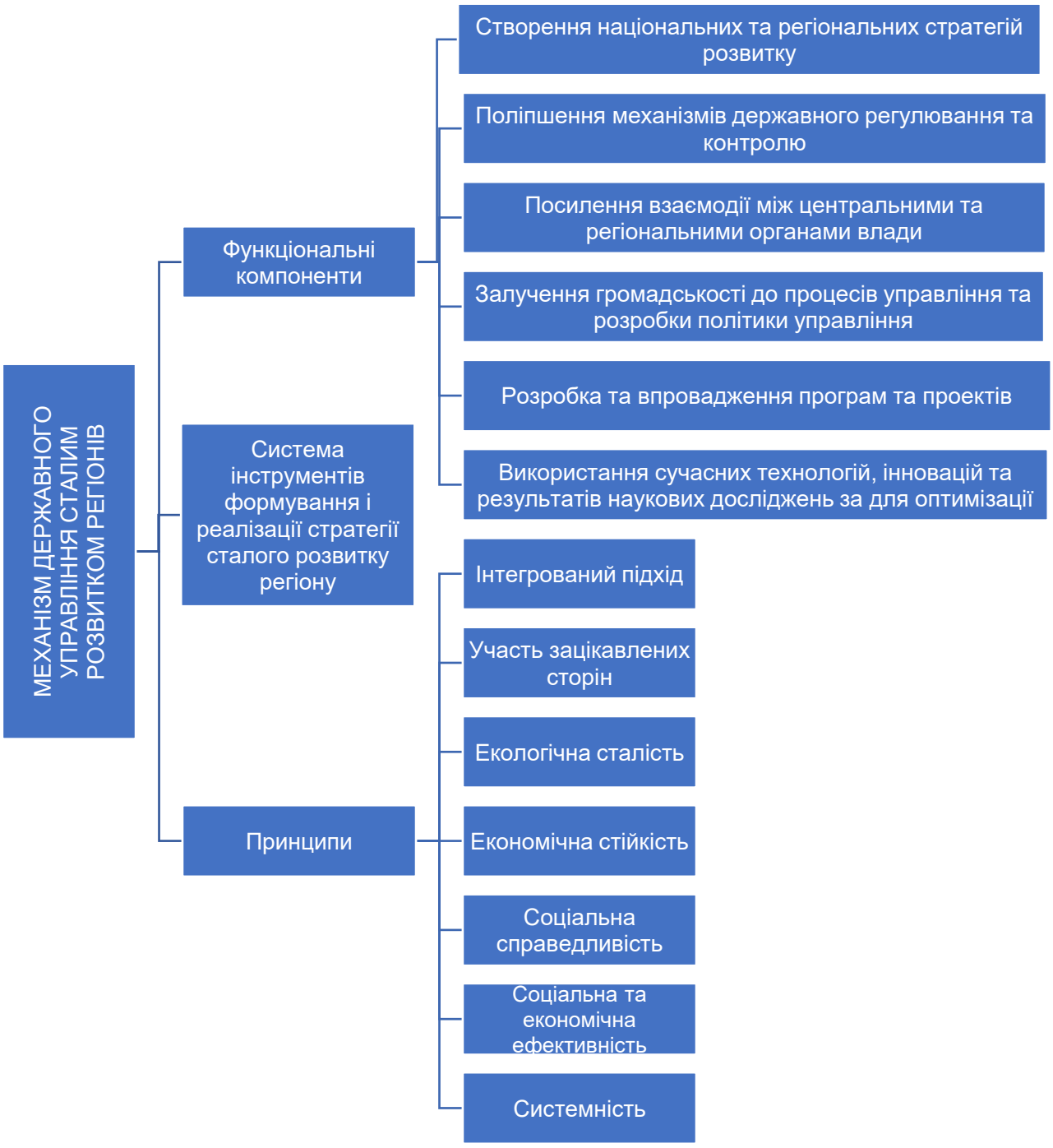

Рис. 1.3. Складові механізму державного управління сталим розвитком регіонів.

Джерело: складено автором за даними [7].

Отже, на нашу думку, під механізмом державного управління слід вважати штучно організовану систему із чітко визначеною структурою, нормативно-правовими нормами, методами, інструментами та важелями впливу на управлінський об’єкт з метою досягнення чітких цілей. Загалом сталий розвиток територіальних громад передбачає покращення протидії негативним ризикам в

економічній, соціальній та екологічній сферах, що забезпечує гармонійний розвиток та саморегуляцію з метою задоволення суспільних потреб територіальних громад. Проаналізувавши надані дані, можна виділити ключові компоненти механізмів державного управління:

створення національних і регіональних стратегій розвитку, які враховують специфічні потреби та особливості кожного регіону;

розробка й реалізація програм та проєктів, спрямованих на стимуляцію соціально-економічного розвитку, зокрема через залучення інвестицій, впровадження інновацій та розвиток інфраструктури;

удосконалення систем державного регулювання та нагляду за розвитком регіонів із забезпеченням прозорості й відповідальності в управлінських процесах;

посилення співпраці між центральними та регіональними органами влади з урахуванням унікальних характеристик кожного регіону;

активне залучення громадян до процесів управління й формування політики шляхом створення партнерських форматів взаємодії та організації публічних обговорень;

впровадження сучасних технологій, інновацій і наукових досліджень для підтримки сталого розвитку регіонів, що сприятиме оптимізації витрат і максимізації результатів від застосування державних механізмів.

Враховуючи дослідження ряду авторів зазначимо, що механізм державного управління сталим розвитком регіонів має ґрунтуватись на принципах. Ці принципи можуть слугувати основою для ефективного державного управління сталим розвитком регіонів і сприяти досягненню балансу між економічним, соціальним та екологічним розвитком (рис.1.4.).

Рис. 1.4. Принципи механізму державного управління сталим розвитком регіонів.
Джерело: складено автором за даними [10].

Формування та реалізація стратегії сталого розвитку для конкретного регіону в окреслений період часу може базуватися на застосуванні різноманітних інструментів, які визначаються рішеннями відповідних органів влади. До таких інструментів належать інструкції, установки, двосторонні або

багатосторонні угоди про співпрацю, що включаються навіть на міжнародному рівні, а також контракти, податкові стимули, санкції, колективні обговорення й залучення громад до виконання проєктів. Усі ці заходи спрямовані на забезпечення практичної реалізації ухвалених рішень із метою досягнення конкретних економічних або соціальних результатів.

Покращення механізмів державного управління має потенціал виконувати ключову роль у стимулюванні надходження інвестицій, пожвавленні економічної активності та забезпеченні сталого розвитку регіонів. Удосконалення управлінських процесів, зокрема підвищення їхньої ефективності та прозорості, разом із гарантованою стабільністю державної системи, дозволяє зміцнити довіру як внутрішніх, так і міжнародних інвесторів. Це своєю чергою може слугувати потужним каталізатором для зростання економічного потенціалу на місцевому рівні.

В умовах воєнного стану та активного впровадження сучасних цифрових технологій для надання адміністративних послуг з'являються нові можливості для підвищення ефективності функціонуючих структур державного управління. Ці зміни не тільки сприяють адаптації до викликів часу, але й стають важливим інструментом у досягненні сталого розвитку регіонів України. Оптимізація управлінських механізмів здатна мінімізувати негативний вплив конфлікту, створюючи передумови для соціально-економічного відновлення країни та її подальшого процвітання.

Висновки до розділу 1.

Головні тенденції соціальних та економічних змін XX ст. сприяли осмисленню регіону як єдиної істотної форми в різноманітті просторового світу. Водночас регіональне різноманіття трактувалося як перехідний етап до глобалізації у ступенях та типах господарювання на великих територіях, охоплених економічною активністю людини. Технологічна революція в засобах транспортування та розвиток комунікацій, становлення світової системи

ринкової економіки, інтенсифікація процесів урбанізації, пов’язана з поступом індустріалізації господарської діяльності, централізація управління та процесів прийняття рішень, соціальне та економічне планування на засадах раціональності стали свідченням правильності такого підходу. Результатом розвитку цих тенденцій було нівелювання регіональних диспропорцій. Нині регіональні дослідження спрямовані на вивчення процесів, систем, структур, які виникають, перетворюються і зникають в однорідному та однотипному просторі. Регіони є одночасно ієрархічним складником національного простору і системою, що має горизонтальні зв’язки з регіональними системами, сформованими різними видами діяльності (освіта, економіка, медичне обслуговування, поділ праці тощо).

Важливим аргументом актуальності теми є сучасний світовий досвід державного регулювання регіонального розвитку, що значною мірою диференційований, і це зумовлено особливостями і розвиненістю національних економік, державним устроєм країн, політичними традиціями і формами міжнародної інтеграції. І саме такий позитивний досвід є важливим для реалізації регіональної політики в Україні. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано складові механізму державного управління сталим розвитком регіонів та особливості їх взаємозв’язку.

Щодо управління ресурсами, то дослідження можуть бути спрямовані на ефективне управління ресурсами регіону, такими як вода, земля, енергія, транспортні системи та інші. Це включає розробку стратегій збереження, оптимального використання та раціонального споживання ресурсів в регіоні, переведення бізнесу на принципи циркулярної економіки за сприяння влади. Полегшення такого діалогу здатне забезпечити застосування цифрових інструментів та розробка смарт-технологій для підвищення ефективності управління в регіоні. Як вже зазначалося, досягненню високої економічної та соціальної ефективності застосовуваних стратегій регіонального розвитку сприяє взаємодія з громадою, активне залучення громадськості до прийняття рішень та розвиток комунікативних і цифрових навичок учасників такого процесу взаємодії.

РОЗДІЛ 2.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

2.1. Організаційно-правовий механізм публічного управління регіональною політикою сталого розвитку на прикладі інвестиційного розвитку регіонів (за матеріалами ГО Razom We Stand)

Публічне управління інвестиційним розвитком регіону є складним і вкрай важливим завданням органів публічної влади на різних рівнях в умовах воєнного стану, в умовах низки проблем в соціальній та економічній сферах, в умовах суспільно-політичної нестабільності. Це свідчить про необхідність підвищення ефективності інвестиційної діяльності на усіх рівнях в напрямку досягнення сталого розвитку країни. Актуальним є вивчення проблемних аспектів формування та застосування організаційно-правового механізму публічного управління інвестиційним розвитком в Україні.

Організаційно-правовий механізм визначає «необхідне нормативно-правове забезпечення, яке покликане регулювати інтереси та повноваження об'єктів та суб'єктів публічного управління сталим розвитком територіальних громад. Використання даного механізму є можливим за наявності системи правових відносин, яка б запобігала дискримінації громадян у різних аспектах суспільного життя та перетворила б Україну на дійсно правову державу» [14].

Розглядаючи питання правового регулювання сталого розвитку, важливо зауважити, що Україна задекларувала своє прагнення впроваджувати принцип сталого розвитку, приєднавшись до міжнародних програмних документів у цій сфері на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), XIX спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН (Ріо+5, 1997 р.) та Всесвітньому саміті із сталого розвитку в Йоганнесбурзі (Ріо+10, 2002 р.). Проте у Конституції України термін «сталий розвиток» закріплення не отримав. За роки незалежності України термін у різних варіаціях (сталий

розвиток; сталий, екологічно збалансований розвиток; сталий соціально-економічний розвиток; сталий розвиток економіки/територій; сталий економічний розвиток; сталий, збалансований розвиток) з'являвся в окремих нормативно-правових актах у якості засади, мети, напряму, передумови, принципу, орієнтиру розвитку без чіткого уніфікованого визначення [18].

Організаційне забезпечення сталого розвитку, на нашу думку, найбільш виразно ілюструється процесами децентралізації, які спрямовані на створення механізмів зміцнення інституту місцевого самоврядування, де ключовою ланкою виступають територіальні громади. Сам термін «територіальна громада» отримав широке розповсюдження не лише у теоретичній, але й практичній площині. Ця тенденція стала особливо помітною упродовж останніх років, коли в Україні активізувалася реалізація децентралізації та адміністративно-територіальної реформи. У цьому контексті сталий розвиток територіальних громад набуває підвищеної актуальності, оскільки він виступає однією з ключових складових децентралізації державної влади. Однак сьогодні стан наукової розробки питання сталого розвитку територіальних громад в Україні важко назвати задовільним. Це перш за все підтверджується тим, що базові принципи сталого розвитку, визначені міжнародними конвенціями в рамках конференцій у Ріо-де-Жанейро, досі не інтегровані в національне законодавство. Відсутність стратегій, концепцій та проєктів, орієнтованих на забезпечення сталого розвитку територіальних громад і держави загалом, залишається серйозною прогалиною. Багато науковців вказують на низький рівень уваги з боку органів державної влади та на слабку ефективність функціонування системи органів публічного управління на місцевому рівні.

Сталий розвиток має починатися і підтримуватися передусім на рівні територіальної громади, бо саме місцеві громади є основою для побудови гармонійних і ефективних систем. Його забезпечення повинно відбуватися за принципом «знизу догори», тобто поступово — від конкретної громади, з її унікальними потребами й можливостями, до регіонального, національного й зрештою глобального рівня. Для того щоб спрямувати регіон на шлях сталого

розвитку, недостатньо лише врахувати ресурсний потенціал конкретної території. Необхідно також створити баланс між економічними інтересами, соціальною стабільністю та екологічною безпекою всіх учасників місцевої політики розвитку. У цьому процесі вкрай важливим є глибокий аналіз поточного стану й динаміки основних секторів економіки відповідного регіону, який дозволить чіткіше окреслити проблеми та перспективи для їхнього вирішення. [19].

Слід відмітити, що, говорячи про інвестиційний розвиток регіону, особливу увагу необхідно приділити ефективності залучення та реалізації інвестиційних ресурсів. При цьому, регіони, які мають інвестиційний потенціал, високий рівень інвестиційної привабливості, сприятливий інвестиційний клімат мають більші шанси на отримання інвестиційних ресурсів, на державну підтримку, на можливість реалізовувати державні інвестиційні проєкти. Науковці В. Довженко та О. Свиридов підкреслюють необхідність використовувати наявний соціально-економічний потенціал регіону, що включає в себе системне проведення заходів для підвищення інвестиційної привабливості регіонів України [9].

О. Федорчак висловлює важливу думку, наголошуючи на необхідності цілеспрямованого розвитку кожного регіону та кожної територіальної громади через ефективне використання їхнього унікального потенціалу. Він переконаний, що цей підхід відкриває нові можливості для сталого зростання місцевих спільнот. У даному процесі ключову роль відіграють органи місцевого самоврядування, на які покладаються завдання не лише у виконанні власних повноважень, а й у реалізації делегованих функцій, що забезпечує комплексний розвиток територій. Водночас вчені В. Проданик та А. Шинкарьов підкреслюють важливість врахування цілого спектра факторів, що мають суттєвий вплив на успішну реалізацію регіонального потенціалу. Вони звертають увагу на те, що крім об'єктивного використання ресурсів, необхідно зважати на такі важливі аспекти, як політичні реалії, культурні традиції, соціальні особливості та історичний контекст кожного окремого регіону,

оскільки ці складові формують основу для гармонійного та ефективного розвитку. [38].

А. Томашевська наголошує, що інвестиції відіграють важливу і масштабну роль у сприянні економічному розвитку країни, виступаючи одним із ключових чинників стабільності та зростання [10]. У процесі аналізу інвестиційної привабливості регіонів України дослідниця акцентує увагу на регіональних факторах, які формують інвестиційний клімат. До позитивних чинників належать природні і трудові ресурси, а також вигідне географічне розташування, що підсилює конкурентоспроможність регіонів. З іншого боку, такі проблеми, як корупція та несприятливий бізнес-клімат, стримують залучення інвестицій і створюють додаткові бар'єри для розвитку.

Важливо зазначити, що стабільність економічного прогресу тісно пов'язана з інвестиційним потенціалом регіонів, який виступає основним показником довгострокового розвитку. Цей потенціал має вирішальне значення у формуванні сприятливого інвестиційного середовища в конкретному регіоні, що своєю чергою позитивно впливає на його фінансову привабливість. Досягнення високої інвестиційної привабливості вимагає комплексного підходу, що включає покращення міжнародного іміджу регіону, активну реалізацію промоційних стратегій і значне вдосконалення інфраструктури.

О. Федорчак звертає увагу на помітну диференціацію між регіонами України в контексті залучення інвестицій. Він підкреслює, що основна частина інвестиційних ресурсів концентрується навколо великих міст, тоді як територіальні громади і менш розвинуті міста стикаються зі складнощами у цьому процесі. Для того щоб змінити цю тенденцію, менш масштабні громади повинні активно використовувати маркетингові інструменти для залучення інвестицій. До таких інструментів належать створення бренду території (із застосуванням бренд-буку), розробка довгострокових стратегій і програм зі стимулювання інвестиційної діяльності, а також складання дорожньої карти для інвесторів. Додатково рекомендується створення спеціалізованих онлайн-ресурсів, таких як інвестиційні сайти, які виконуватимуть роль інформаційних

візитних карток громади [38]. Серед інших заходів — розробка детального інвестиційного паспорта території, активна участь у соціальних і ділових проєктах, а також проведення виїзних зустрічей («дорожніх шоу») для презентації потенціалу регіону безпосередньо зацікавленим сторонам. Таким чином, усвідомлений підхід до формування іміджу та систематична робота з інвесторами здатні значно посилити позиції невеликих громад у боротьбі за залучення капіталу, сприяючи рівномірнішому економічному розвитку всієї країни.

Автор вважає, що метою розробки будь-якого інвестиційного паспорту є виявлення потенціалу проєктів енергоефективності в міській інфраструктурі. Враховуючи постійні ракетні обстріли міської інфраструктури, сьогоднішня ситуація вимагає якнайшвидшої відбудови енергосистеми українських міст. Позитивний вплив енергоефективних заходів, таких як фотоелектричні станції, теплонасоси, децентралізовані джерела енергії та енергоефективне освітлення вже відчули в багатьох містах. Однак цих заходів недостатньо для подальшого розвитку і захисту. Мешканці територіальних громад зможуть оцінити всі кроки, які будуть робити міста сприяти створенню інвестиційної привабливості, енергетичної незалежності та безпеки громади.

Слід відмітити, що організаційно-правові аспекти публічного управління інвестиційним розвитком регіонів України залежать від умов розвитку країни. Це спонукає виявити основні тенденції та параметри показників інвестиційного розвитку. Серед яких особливу увагу варто приділити оцінці динаміки капітальних інвестицій в Україні за останні роки.

Досліджуючи проблемні аспекти публічного управління інвестиційним розвитком регіону, аналізувалися за допомогою технології кластерного аналізу показники обсягів капітальних інвестицій в розрахунку на одну особу. Обсяги в регіональному контексті суттєво відрізняються, засвідчуючи нерівномірність інвестиційного розвитку регіонів, що залежить від рівня соціально-економічного розвитку, від спроможності органів публічної влади ефективно управляти інвестиційними ресурсами.

Аналіз дозволив за показником обсягів капітальних інвестицій в розрахунку на одну особу виділити шість регіональних кластерів (рис.2.1.):

Рис. 2.1. Розподіл областей України за показником обсягів капітальних інвестицій

Джерело: складено автором за даними [46].

Як видно з рис. 2.1. в період війни – Одеська стала прифронтовою областю і перейшла в четвертий кластер, також до четвертого у період війни доєдналися Волинська, Миколаївська, Одеська, Хмельницька, Черкаська області; Донецька область – перейшла в п'ятий кластер, в п'ятий кластер перейшла й Івано-Франківська область, до якої в період війни додалися: Донецька, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Сумська області; у шостому кластері у період війни залишились тільки Чернівецька та Херсонська області. Шостий кластер можна вважати кластером, в який входять найбільш депресивні регіони України за обсягом капітальних інвестицій в розрахунку на одну особу [46].

Загалом, говорячи про загальну практику застосування організаційно-правового механізму публічного управління інвестиційним розвитком регіону, відмічаємо його недосконалість і потребу в його оптимізації та уточненні.

Відповідно до третього звіту про швидку оцінку шкоди та потреб (RDNA3) для України, який охоплює період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2023 року війна завдала значних збитків та економічних збитків [1].

Інвестиційно привабливі промислові регіони отримують більші обсяги іноземних та капітальних інвестицій в порівнянні із регіонами, які є менш інвестиційно привабливі. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування на регіональному рівні застосовують такі інструменти впливу на інвестиційний розвиток регіону, як: стратегії, програми соціально-економічного розвитку та їх бюджети. Процес формування стратегій інвестиційного розвитку характеризується відсутністю механізмів формування, тому включення пунктів, які стосуються інвестиційної діяльності та інвестиційної політики в стратегію соціально-економічного розвитку регіону, дозволяє впливати на показники регіонального інвестиційного розвитку [24].

Крім того, враховуючи останні підписані меморандуми з кількома провідними компаніями, що спрямовані на: децентралізоване виробництво електроенергії; збільшення використання відновлюваних джерел енергії; впровадження енергоефективних технологій; розвиток розумних мереж; відновлення гідроелектростанцій – це все ініціативи спрямовані на модернізацію та відновлення енергетичної інфраструктури України, підвищення її надійності та ефективності.

6 лютого 2024 року Президент України ввів у дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів» України щодо залучення інвестицій для швидкої відбудови України» [31], який спростив процес встановлення і зміни цільового призначення землі для різних цілей, таких як переміщення підприємств із зон бойових дій, забезпечення тимчасовим житлом внутрішньо переміщених осіб, розвиток систем газо- та водопостачання. Згідно з новим законом, органи місцевого самоврядування зможуть орендувати землю для цих цілей без необхідності змінювати земельну ділянку цільове використання за умови, що воно відповідає категоріям, визначеним Земельним

кодексом. Ця законодавча зміна, на нашу думку, призначена для оптимізації будівництва об’єктів, до прикладу, відновлюваної енергетики, пропонуючи надійну підтримку через спрощену систему нормативних актів.

2.2. Фінансово-економічний механізм та програми підтримки публічного управління регіональною політикою сталого розвитку (за матеріалами ГО Razom We Stand)

Фінансово-економічний механізм визначає особливості формування публічного управління сталим розвитком територіальних громад шляхом використання інструментарію фінансово-промислової та соціально-економічної, зокрема у банківській, грошово-валютній, інвестиційно-інноваційній, кредитній та податковій сферах [6].

Фінансово-економічний механізм публічного управління є фундаментом, який забезпечує ефективну реалізацію політики сталого розвитку на регіональному рівні. У сучасних умовах сталий розвиток є однією з ключових цілей державної політики, оскільки він спрямований на досягнення економічної, соціальної та екологічної рівноваги. Цей процес вимагає залучення різноманітних фінансових ресурсів, впровадження ефективних механізмів управління та створення підтримуючих програм, орієнтованих на довгостроковий розвиток.

Україна, як держава, що прагне інтеграції до європейської спільноти, зобов’язана адаптувати свої підходи до управління регіональною політикою відповідно до принципів сталого розвитку. У цьому контексті фінансово-економічний механізм відіграє вирішальну роль, забезпечуючи належне планування, розподіл та використання ресурсів, а також стимулюючи залучення інвестицій і міжнародної допомоги.

Даний механізм передбачає забезпечення раціонального користування природними ресурсами, зменшення тиску на екологічну сферу, залучення різного роду ресурсів на реалізацію програм сталого розвитку територіальних

громад в Україні. Погоджуємося з думкою науковців, що під даним механізмом «варто розуміти сукупність фінансово-економічних управлінських методів, інструментів та стимулів, що формуються виходячи із базових функцій та принципів економічної політики, що спрямовуються на досягнення визначеної мети, нейтралізації загроз, усунення негативних наслідків» [14].

Для забезпечення досягнення поставлених цілей сталого розвитку важливим є моніторинг і оцінка ефективності впроваджених програм. Цей процес включає:

1. Формування показників ефективності: економічні: зростання ВВП регіонів, обсяги інвестицій; соціальні: рівень зайнятості, доступність базових послу; екологічні: зменшення викидів, відновлення природних ресурсів.

2. Систематичний збір даних: використання цифрових платформ для збирання, аналізу та публікації даних про реалізацію програм; проведення соціологічних досліджень для оцінки впливу програм на життя населення.

3. Аудит і громадський контроль: проведення незалежного аудиту використання фінансових ресурсів; активне залучення громадськості до контролю за реалізацією проєктів [40].

Проаналізуємо фінансово-економічний механізм публічного управління регіональною політикою сталого розвитку на прикладі енергосистеми України, адже в умовах посилених атак на нашу енергетичну інфраструктуру необхідно будувати розподілені високоманеврові генеруючі потужності та батарейні установки зберігання електроенергії для забезпечення гнучкості та стабільності енергосистеми, а також інвестицій у розподільчі мережі. Це підкреслює роль держави як гаранта створення сприятливих умов для інвесторів і підтримки ініціатив, які підсилюють енергетичну безпеку країни.

Отже, першочергове завдання – забезпечення інвестицій у розподілену генерацію для підвищення надійності, гнучкості енергосистеми, її децентралізації, особливо в контексті зовнішніх загроз. За прогнозами «Укренерго», для покриття дефіциту балансуючих потужностей в енергосистемі

потрібно збудувати щонайменше 1,7 ГВт високоманеврових потужностей і 0,8 ГВт батарей для зберігання енергії. Шлях до енергетичної незалежності України лежить через впровадження нових фінансових механізмів. Це не просто ідея, а вимога часу. На першому місці стоять ЕСКО-компанії, що впроваджують енергосервісні контракти. За даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження, укладено контрактів лише на 1,7 млрд грн. Ця сума виглядає значною, але насправді вона недостатня для потреб України. Чому так мало? Серед причин – тривалі та складні процедури публічних закупівель і воєнні ризики [2].

Прямі іноземні інвестиції та фінансовий лізинг можуть стати рятівним колом для постачальників новітнього енергоефективного обладнання. Ще одним важливим аспектом є фінансування через банки в рамках державних програм з пониженою ставкою. Проблема в тому, що вони вимагають взірцевих показників фінансового стану. Такі показники рідко зустрічаються в українських комунальних підприємств, тому цей шлях часто виявляється закритим.

Залишається один дієвий спосіб: отримання коштів від ЄС та інших донорів. При цьому основними отримувачем такої допомоги є центральний бюджет, а не обласні та районні центри з розробленими енергетичними планами розвитку. Це, на жаль, не відкриває широкі можливості для реалізації амбітних проєктів і потребує чіткої координації та злагоджених дій на всіх рівнях. У цій важливій боротьбі за ефективніше, чистіше та безпечніше енергетичне майбутнє нашої країни важливо не втратити час і діяти рішуче та цілеспрямовано.

Нинішній час вимагає від нас не тільки розуміння важливості цього питання, а й активних дій для змін. У сучасному світі, де зміни клімату та енергетична криза стають дедалі актуальнішими, а викопний газ став геополітичною зброєю, Україна стоїть перед необхідністю глибокої трансформації своєї енергетичної системи.

У сфері ТКЕ більшість проєктів енергомодернізації можуть окупитися менш ніж за рік. Це вигідно і важливо для майбутнього країни. Мова йде не про

повну заміну обладнання, а про його модернізацію. Встановлення сучасних електронних приладів обліку має бути повсюдним та отримувати належне фінансування. Міськсвітло – ще один приклад, де інновації можуть зробити великий крок уперед. Світильники з LED-лампами не тільки ефективніші, а й екологічніші за ртутні. Сонячні батареї та акумулятори можуть зробити ці системи автономними. Ба більше, впровадження розумних мереж та цифрового керування системами освітлення може значно підвищити надійність та ефективність роботи енергосистеми, коли вони працюватимуть як гнучкі керовані навантаження.

Такі модернізації дають комунальним підприємствам чималі переваги: від оновлення обладнання до зниження витрат на обслуговування. Це не просто зменшення частки електроенергії чи палива в структурі тарифу, це можливість перетворитися на прибуткові та самодостатні установи після періоду окупності.

Для прикладу, розглянемо місто Київ. Довідково: з початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. ворог поклявся знищити столицю, випустив десятки ракет, що завдали ударів по місту і погрожували йому ядерною зброєю. Ключовим фактором виживання Києва стала його ЄДНІСТЬ і відданість цифровій трансформації. Навіть серед війни, місто продовжує використовувати технології для надавати необхідні послуги своїм жителям, сприяючи онлайн-послугам і цифровим включенням, щоб громадяни могли, незалежно від місця розташування отримати доступ до послуг та сприяти розвитку міста. Для Києва, кожен житель важливий. Додаток Kyiv Digital App став рятівним колом, що забезпечує життєво важливою інформацією, ресурсами та підтримкою мільйонів: від сповіщення про повітряну тривогу, про розташування бомбосховищ і багато іншого, додаток відіграє вирішальну роль у забезпеченні операцій безперервності роботи міста [25].

Окрім практичного застосування, цифрова експертиза Києва є свідченням адаптивності та стійкості міста. Потужна цифрова інфраструктура має важливе значення для протистояння збоям війни, включаючи кібератаки, відключення електроенергії та фізичні пошкодження. Досвід Києва демонструє життєву роль

того, що технологія може грати в підтримці безперервності істотної послуги навіть у найскладніших умовах.

Наявний потенціал землі для бізнесу та наявний людський потенціал міста Києва наданий на рис. 2.2.

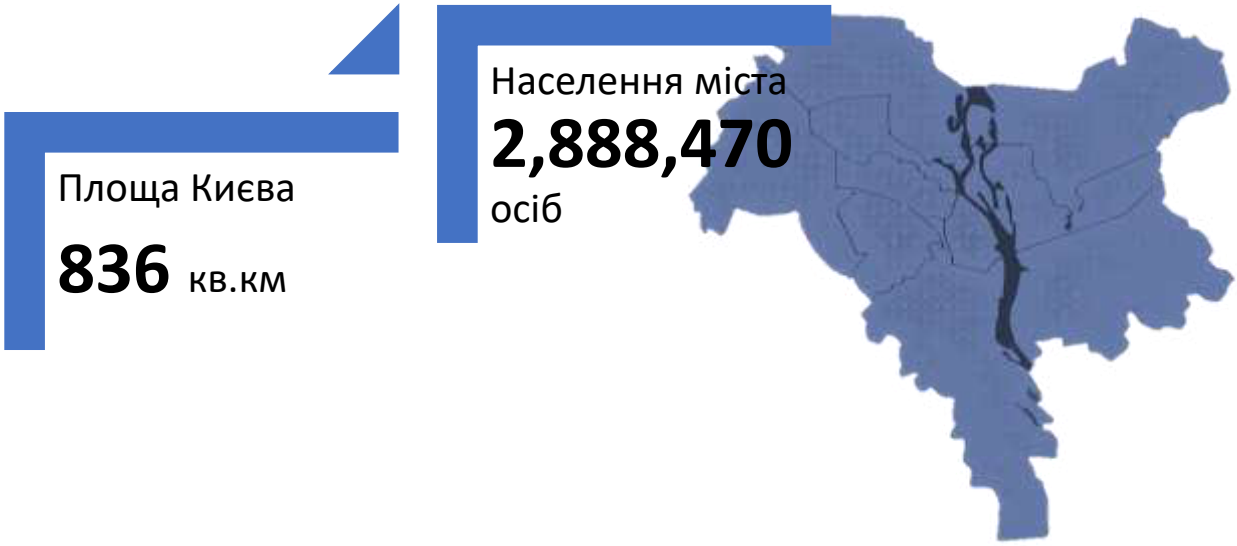

Рис. 2.2. Площа та людський потенціал міста Києва (2024 рік).

Джерело: [25].

Однією з основних форм підтримки є розробка та реалізація програм, які враховують специфіку кожного регіону. Такі програми включають широкий спектр заходів, спрямованих на розвиток інфраструктури, зниження рівня безробіття, підтримку малого і середнього бізнесу та охорону навколишнього середовища. Наприклад, програма «Велике будівництво», що реалізується в Україні з 2020 року, стала яскравим прикладом успішної ініціативи з модернізації регіональної інфраструктури. За її допомогою вдалося суттєво покращити транспортне сполучення, що стало стимулом для економічного зростання в регіонах.

Пропонуємо наступний опис програм підтримки регіональною політикою сталого розвитку міста Києва:

1. Розробка системи управління інцидентами (ICS) і їх реалізація.

Проект розробки та впровадження полягає у створенні надійної та масштабованої системи керування інцидентами, адаптованої до конкретних потреб Києва, підвищення спроможності міста реагувати на надзвичайні

ситуації. Структура ICS має бути розроблена для бездоганної інтеграції з існуючим Ситуаційним центром Києва (Центр управління та управління С2), розширюючи його можливості для обробки широкого спектру надзвичайних ситуацій, включаючи стихійні лиха, збої в інфраструктурі, і загрози безпеці. Цей проект також передбачає міжнародну співпрацю, спираючись на досвід найкращих фахівців із реагування на надзвичайні ситуації США, ЄС, Великобританії та Австралії, щоб забезпечити передовий досвід та інноваційні рішення. Успішне впровадження структури ICS дозволить значно підвищити рівень громадської безпеки та готовність до надзвичайних ситуацій у Києві, слугуючи масштабованою моделлю для інших міст України та Європи. Орієнтовний бюджет – 4000000 доларів США.

2. Програма сталої енергетики Києва.

Метою Київської ініціативи зі сталого енергетичного плану є розробка детальних стратегічних планів, які керуватимуть переходом Києва до вуглецевого нейтралітету та стійкої енергетичної інфраструктури до 2035 року. Проект буде зосереджений на створенні комплексного планування документів, зокрема: Дорожньої карти з із зазначенням нейтрального викиду вуглецю, електромобілів (EV), плани мережі; концепція SolarSafe Fields та муніципальні будівлі; стратегія модернізації. Крім того, проект включатиме розбудову потенціалу заходів з підготовки місцевих зацікавлених сторін до розробки проектних пропозицій, які відповідають стандартам FAST-Infra Label. Орієнтовний бюджет – 3 500 000 доларів США.

3. Використання ініціативи передової оцінки інфраструктури -технологія MUONFLUX.

Ініціатива полягає у використанні передової технології muonFLUX для проведення неруйнівного контролю (NDT) і структурної оцінки критичної інфраструктури в Києві, починаючи з Міського мосту. Ця ініціатива має на меті забезпечити високий рівень точності даних, які дозволять проводити цільовий ремонт, оптимізувати витрати на оновлення, а також забезпечити безпеку та довговічність ключової інфраструктури. Точна оцінка має вирішальне значення

для захисту інвестиційних витрат і забезпечення ефективних витрат управління в рамках повоєнного розвитку Києва. Шляхом виявлення прихованих структурних пошкоджень і зосередження на цільових втручаннях, проект буде сприяти довгостроковій стійкості та сталості інфраструктури Києва. Орієнтовний бюджет – 10 000 000 доларів США.

Отже, у часи, коли Україна зіштовхується з безпрецедентними викликами, спричиненими великою війною та цілеспрямованими атаками на енергетичну інфраструктуру, децентралізована відновлювана енергетика стає маяком надії. Київська міська державна адміністрація планує встановити сонячні електростанції для забезпечення енергією кількох медичних закладів, а проєкт «мобільні СЕС плюс батареї» від Scatec обіцяє нові можливості для забезпечення електроенергією в умовах війни. Задум «Національного плану дій з відновлюваної енергетики до 2030 року» (НПД ВЕ 2030) містить ціль: досягнення не менше 27% енергії з відновлюваних джерел у загальному енергоспоживанні країни [15]. Ця ціль досяжна та актуальна, вона також відображає бажання України рухатися спільним курсом з ЄС.

2.3. Інформаційно-комунікативний механізм, як складова публічного управління регіональною політикою сталого розвитку

Істотною особливістю сучасного інформаційного суспільства є те, що нові інформаційні та комунікаційні технології дозволяють розширити права громадян шляхом надання доступу до різноманітної інформації, створюють можливість для широкого загалу брати участь у прийнятті рішень, контролі їх виконання та можливості як споживати, а й активно виробляти інформацію. Обмін інформацією різних формах є тим процесом, без якого неможливо ні розвиток ринку освітніх послуг, ні його об'єднання у спільне ціле. Інформаційно-комунікативний механізм є невіддільною складовою системи публічного управління, яка забезпечує координацію, доступність інформації,

прозорість і взаємодію між усіма учасниками управлінських процесів. У контексті регіональної політики сталого розвитку цей механізм набуває особливого значення, оскільки він визначає ефективність реалізації стратегічних цілей, сприяє залученню громадськості та забезпечує інтеграцію соціальних, економічних і екологічних компонентів.

Функція інформаційного механізму у забезпеченні сталого розвитку регіону полягає у створенні та впровадженні спеціалізованих програмних засобів, що сприяють підвищенню ефективності внутрішнього управління регіоном [14]. Це включає стимулювання розвитку інформаційних технологій і систем, які забезпечують доступ до багатогранної інформації про функціонування регіональної економіки, інтегральну інформатизацію населення та автоматизацію управлінських процесів у господарській діяльності. Значну роль відіграють заходи щодо глобалізації комп'ютерних мереж за допомогою Інтернету та адаптації міжнародного досвіду у сфері інформаційного регулювання регіональних систем. Ключовим компонентом для підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку регіональних структур (міст, районів, областей) є проведення соціального моніторингу та розробка паспорта регіону. Цей паспорт слугує інструментом постійного спостереження за соціально-економічною ситуацією в кожному окремому регіоні [18].

Регіональна політика сталого розвитку, орієнтована на довгострокове зростання, соціальну згуртованість та екологічну рівновагу, потребує досконалої системи комунікації, яка забезпечує доступ до інформації та стимулює участь зацікавлених сторін у прийнятті рішень. В Україні розвиток цього механізму є важливим завданням у рамках державної реформи децентралізації та цифровізації. Інформаційно-комунікативний механізм є сукупністю процесів, технологій і інструментів, які забезпечують збір, обробку, передачу та використання інформації для досягнення управлінських цілей. Він включає дві основні компоненти:

інформаційну складову - спрямована на забезпечення доступу до

актуальної, точної та релевантної інформації для суб'єктів управління з використанням статистичних даних, досліджень, прогнозів і аналітичних звітів;

комунікативну складову - забезпечує взаємодію між органами влади, місцевим самоврядуванням, громадськістю та бізнесом з використанням інструментів зворотного зв'язку, електронних платформ, соціальних мереж та інших каналів комунікації.

Сучасний інформаційно-комунікативний механізм базується на використанні цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати процеси управління, оптимізувати обмін даними та забезпечити зручність для користувачів (рис. 2.3.).

Рис. 2.3. Основні напрями сучасного інформаційно-комунікативного механізму.

Джерело: складено автором за даними [6].

Комунікація є невіддільною частиною управлінських процесів, оскільки вона забезпечує обмін інформацією, стимулює участь зацікавлених сторін і створює умови для прийняття обґрунтованих рішень. Важливим аспектом інформаційно-комунікативного механізму є його роль у забезпеченні обґрунтованості управлінських рішень у сфері регіональної політики сталого розвитку. Ефективність цього процесу залежить від якості, доступності та актуальності інформації, яка використовується для аналізу та планування. Основні напрями впливу інформаційно-комунікативного механізму на прийняття рішень включають:

1. Аналітичну підтримку: використання даних, отриманих через статистичні обстеження, дослідження та моніторинг, для розробки регіональних програм; створення інформаційних систем, які об’єднують дані про економічні, соціальні та екологічні показники.

2. Моделювання сценаріїв: використання інформаційно-аналітичних платформ для створення моделей розвитку регіонів залежно від обраних стратегій; інтеграцію прогнозних даних для оцінки довгострокових результатів політики.

3. Моніторинг ефективності: постійний збір та аналіз даних про реалізацію програм сталого розвитку, публікація регулярних звітів для інформування громадськості та коригування політики.

Цифровізація органів публічної влади – це процес перетворення діяльності державних установ та організацій з використанням цифрових технологій. Це включає в себе впровадження цифрових систем та сервісів для зберігання, обробки та передачі інформації, а також автоматизацію та оптимізацію управлінських процесів за допомогою цифрових інструментів. Україна також зробила значні кроки у впровадженні електронного урядування, зокрема, запровадивши електронні послуги, електронні декларації та інші інструменти для спрощення взаємодії з державними органами [6].

Попри активні зусилля з розвитку інформаційно-комунікативного механізму в Україні, існує низка викликів, які ускладнюють його впровадження,

зокрема: відсутність єдиної інтегрованої платформи для управління інформацією на національному та регіональному рівнях, незлагодженість між органами влади у питаннях обміну даними, брак знань у державних службовців щодо сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, обмежена здатність до використання аналітичних інструментів, проблеми доступу до актуальної інформації через відсутність технічних засобів або інфраструктури, ризики кібератак на державні інформаційні системи, поширення дезінформації, що може спотворити громадську думку та вплинути на рішення влади.

Ряд авторів погоджуються, що для забезпечення сталого розвитку регіонів України необхідно спрямувати зусилля на вдосконалення інформаційно-комунікативного механізму. Всі перспективи можна об'єднати в наступні блоки: розвиток єдиної інформаційної системи (створення інтегрованої платформи для управління даними на всіх рівнях влади, впровадження стандартів обміну даними між органами влади, підтримка цифрової трансформації регіонів (запровадження ініціатив з цифровізації місцевого самоврядування, розвиток інфраструктури для широкосмугового доступу до Інтернету), зміцнення інформаційної безпеки (впровадження сучасних технологій захисту даних, навчання державних службовців основам кібербезпеки), активізація громадянського суспільства (підтримка ініціатив, спрямованих на залучення громадян до участі в управлінських процесах, проведення інформаційних кампаній для популяризації принципів сталого розвитку), залучення міжнародної підтримки (розширення співпраці з міжнародними організаціями для впровадження передових практик, отримання грантів для фінансування проєктів у сфері інформаційно-комунікативних технологій).

Цифровізація та модернізація державного управління в енергетичному секторі виринають як фундаментальні елементи цієї трансформації. Інвестиції в цифрові технології та кібербезпеку не просто зміцнюють енергетичну систему та захищають її від зовнішніх загроз, а й оптимізують її роботу, забезпечуючи ефективне управління ресурсами та прозорий моніторинг. Необхідно чітко встановити механізми роботи системи інформаційно-аналітичного

забезпечення, що буде відповідати за моніторинг та аналіз ефективності виконання політик і заходів, передбачених «Національним планом з енергетики та клімату» та процесом інтеграції України з ЄС [26].

Для прикладу, враховуючи неймовірний успіх електронного урядування в Естонії, важко не погодитися з цим твердженням, але необхідно відзначити кілька важливих факторів, як уже зазначалося раніше, можливість налагодження стосунків з місцевими жителями є провідним механізмом модернізації системи управління, а тому так само важливо забезпечити відповідні і доступні інструменти такої співпраці. За словами Л. Мірліна «використання новітніх інформаційних технологій та їх варіанти під час добору відповідних форм спілкування та формування змісту спілкування є основним засобом «підключення» уряду і народу [54].

Це включає визначення взаємодії між усіма зацікавленими сторонами: центральними та місцевими органами влади, підприємствами, науковими установами та експертними групами при збиранні, обробці та використанні даних, необхідних для оцінки прогресу в досягненні встановлених цілей. Україна визнає, що такі кроки відповідають не лише потребам сьогодення, а й викликам майбутнього. Вони задають курс на створення інтелектуальної та безпечної енергетичної системи, що може розгортатися в синергії з розгортанням власного виробництва обладнання і технологій. Такий підхід може об'єднати зусилля у сферах законодавчої підтримки, технологічного розвитку та міжнародної кооперації. Користуючись ним, Україна може крокувати до реалізації візії енергетичної незалежності, відновлення, збереження довкілля та досягнення економічного процвітання разом з ЄС. Такий комплексний підхід до енергетичного та промислового розвитку не тільки відповідає на негайні виклики, а й створює міцний фундамент для майбутніх поколінь, відкриває шлях до сталого та інноваційного розвитку країни [2].

Отже, інформаційно-комунікативний механізм є центральною складовою регіональної політики сталого розвитку в Україні. Завдяки впровадженню сучасних інформаційних технологій, забезпеченню прозорості та активному

залученню громадян, цей механізм сприяє підвищенню ефективності управління та досягненню стратегічних цілей сталого розвитку. Однак для подальшого вдосконалення механізму необхідно зосередитися на подоланні таких викликів, як цифровий розрив, недостатня прозорість та ризики інформаційної безпеки. Інтеграція міжнародного досвіду, розвиток відкритих даних, посилення участі громадянського суспільства та впровадження інновацій стануть ключовими чинниками для забезпечення сталого розвитку регіонів України.

Висновки до розділу 2.

Таким чином, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що публічне управління регіональним розвитком в Україні вимагає використання відповідних управлінських механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного вирішення наявних проблем у цій сфері. На нашу думку, механізми публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку виступають сукупністю практичних заходів та засобів, які забезпечують здійснення впливу органів публічної влади на суспільство з метою досягнення чітких цілей сталого розвитку.

Усі механізми публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку мають мати комплексний та цільовий характер, а також повинні використовуватися на усіх рівнях управління, що дозволяє забезпечити захист інтересів того чи іншого регіону, його населення і бізнес-структур, а впровадження державної цифрової платформи як інструменту управління міжрегіональною інтеграцією сприятиме підвищенню ефективності публічно-управлінських рішень, зниженню транзакційних витрат на управління, а також забезпечить досягнення нового якісного рівня регіонального розвитку в Україні.

Перспективним напрямком подальших досліджень є визначення критеріїв ефективності механізмів державного управління у сфері енергетики з урахуванням специфіки регіонального розвитку України. На нашу думку, Україна має не просто приводити промислову та енергетичну політики у

відповідність до норм Євросоюзу, а й виступати за збільшення амбіцій на рівні ЄС та бути активним гравцем у технологічному і промисловому переозброєннях ЄС. Це дозволить нам отримати необхідні інвестиції та щільно інтегруватися з новими виробничими ланцюгами Євросоюзу. Така політика має передбачати конкретні кроки для залучення інвестицій, розвитку розподіленої генерації та стимулювання приватного сектору до участі в «зеленій» трансформації економіки.

РОЗДІЛ 3.
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1.Вдосконалення механізмів реалізації державно-приватного партнерства у контексті досягнення цілей сталого розвитку

Під державно-приватним партнерством (далі - ДПП) слід розуміти «інноваційну організаційно-економічну модель взаємовигідного співробітництва держави та приватних партнерів в особі представників бізнес-структур та суб'єктів підприємницької діяльності, яка передбачає передачу державою приватному бізнесу на основі укладених договорів ДПП (за якими особи несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями) певних повноважень з проектування, управління, фінансування, експлуатації та обслуговування об’єктів з метою здійснення суспільно значущих проектів» [32].

Аналізуючи законодавство, на перший погляд складається враження повного урегулювання на законодавчому рівні механізму реалізації ДПП. Проте при більш детальному вивченні законодавчих та підзаконних актів з регулювання методичних і організаційно-управлінських аспектів ДПП приходимо до висновку, що сформоване твердження є поспішним з тієї причини, що до тепер дієвість законодавства з регулювання механізмів реалізації державно-приватних відносин залишається на досить низькому рівні і не сприяє активізації розвитку співпраці держави та бізнесу.

Державно-приватне партнерство вважається однією з найперспективніших форм соціальної взаємодії між різними секторами. Перший сектор представляють інститути публічної влади, другий охоплює бізнес-структури, підприємницькі спільноти та корпоративний сектор, а до третього належить некомерційний сектор, який включає громадянське суспільство та неприбуткові організації. Ухвалення рішення про реалізацію державно-

приватного партнерства регулюється Законом України «Про державно-приватне партнерство». У документі чітко визначено всі етапи процесу ухвалення таких рішень (рис.3.1.).

Рис. 3.1. Процедура прийняття рішення про здійснення ДПП згідно ЗУ «Про державно-приватне партнерство».

Джерело: [30].

Етапи впровадження механізму ДПП в Україні виявляють незадовільну ситуацію, що характеризується дискримінаційним і непрозорим підходом. Унаслідок цього, завдяки корупційним схемам на рівні Кабінету Міністрів України та інших міністерств, окремі «наближені» бізнесмени отримують необґрунтовані привілеї при схваленні проектів. Натомість більшість ініціатив від підприємницьких структур, які діють у загальному порядку, залишаються без належної уваги та підтримки. Така надмірна бюрократизація процедур ініціювання та оформлення правовідносин з приватними партнерами призводить до серйозних наслідків: проєкти ДПП стають менш привабливими для потенційних інвесторів, стримуються можливості залучення реальних

приватних партнерів, а отже, суттєво обмежується приплив необхідних інвестицій [52].

Окрім цього, необхідно зауважити, що навіть у рамках договору ДПП держава не забезпечує приватному партнеру ключових гарантій щодо виконання взятих зобов'язань. Що стосується фінансової підтримки реалізації проекту, відповідне рішення часто ухвалюється вже після підписання угоди і початку фактичної реалізації проекту. Це суперечить базовим принципам концепції державно-приватного партнерства, фактично зводячи нанівець основну ідею взаємовигідної співпраці між державним і приватним секторами.

Для того щоб подолати ці проблеми й розробити практичні рекомендації зі створення ефективного механізму реалізації ДПП, вважається доцільним розпочати з детального дослідження основ побудови державно-приватних відносин. Зокрема, важливим етапом в цьому процесі є аналіз ознак ДПП, закріплених у чинному законодавстві України, та їх порівняння з характеристиками ДПП, визначеними у європейському законодавстві (табл.3.1).

Таблиця 3.1.

Порівняльний аналіз ознак ДПП, визначених у вітчизняному та європейському законодавстві

Ознаки державно-приватного партнерства	Закон України «Про державно-приватне партнерство»	Європейське законодавство
Тривалість відносин	визначено від 5 до 50 років	не визначено
Умови прийняття та виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань	забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера	визначає лише ролі сторін
Умови розподілу ризиків	передача приватному партнеру переважної частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства	пропорційність в розподілі ризиків
Умови фінансування	внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел не заборонених законодавством	акцентування уваги на застосуванні різних форм проектного фінансування (домовленостей), не оминаючи використання державних коштів

Джерело: [30].

Дані табл. 3.1. дають підстави стверджувати, що вітчизняне законодавство носить обмежувальний характер і передбачає більш жорсткі умови державно-приватних відносин: обмеження у часі дії договорів ДПП, високий ступінь ризику інвестування капіталу, можливість відсутності державної підтримки тощо. В той час, як європейське законодавство спрямоване на створення сприятливого середовища для розвитку ДПП, а отже характеризується як стимулююче.

Підходи до відбору проєктів в Україні далекі від найкращих світових практик. На думку експертів Світового банку, метод реалізації проєкту вторинний, спочатку мають визначатися сама його цінність для суспільства й ефективність, а вже потім з урахуванням можливих фіскальних ризиків — форма реалізації. В Україні все відбувається з точністю до навпаки — ініціатори створюють проекти, від самого початку орієнтуючись на джерела фінансування, аргументуючи не важливість самого проекту, а необхідність його фінансування за рахунок вибраних ними джерел. Як правило, підсумкова ефективність реалізації таких проектів невисока [41].

Державна політика управління регіональним розвитком в Україні до недавнього часу здебільшого зводилася до інтенсивного застосування механізмів перерозподілу ресурсів між регіонами. Такий підхід, на жаль, мав значні наслідки, серед яких можна виділити неефективне використання наявних ресурсів, а також уповільнення темпів економічного зростання на загальнонаціональному рівні. У той же час світові тенденції демонструють, що сучасне управління територіями дедалі більше базується на концепції кластерного підходу. Цей підхід передбачає формування взаємопов'язаних структур, які дозволяють забезпечити економічну ефективність і стійкість розвитку.

На сьогодні держава України перейшла до моделі опосередкованого впливу на розвиток регіонів, залишивши за собою ключові функції нормативного регулювання та створення сприятливих умов для здійснення ефективної регіональної політики. Відхід від малоефективної стратегії вирівнювання розвитку регіонів до активного стимулювання та мобілізації їх

внутрішніх ресурсів виявився одним із найперспективніших напрямків у процесі створення та розвитку кластерних утворень. Особливої ваги в цьому контексті набувають ті кластери, які мають потенціал стати основою економічного розвитку регіону і забезпечити його конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Регіональний кластер можна визначити як динамічну систему взаємозалежних організацій, які функціонують на певній території та спільно виробляють різні продукти або послуги. Такі кластери мають тенденцію до нарощення свого значення в економіці регіону, поступово стаючи ключовими елементами його економічної структури. Їхнє формування створює не лише конкурентні переваги, але й потужні стимули для активізації публічно-приватного партнерства. Це набуває особливої важливості в умовах реалізації державної політики сталого розвитку, що передбачає поєднання економічної ефективності, соціальної стабільності та екологічної збалансованості [52].

Перехід до кластерного принципу організації регіональної економіки має низку важливих переваг, зокрема, дозволяє значно оптимізувати розподіл і вирішення існуючих проблем управління на місцевому рівні. Це сприяє досягненню таких результатів, як: активний розвиток інструментів публічно-приватного партнерства; зростання інвестиційної привабливості організацій для локальних та іноземних інвесторів; створення нових робочих місць і вирішення проблеми зайнятості через адаптацію ринку праці до реальних потреб регіональної економіки; стимулювання освітньої, інноваційної та наукової діяльності для відповідності запитам бізнесу та суспільства. Усі ці аспекти визначають кластери як стратегічний інструмент модернізації регіональної економіки, орієнтованої на довготривале та стабільне зростання.

Аналіз успішного досвіду Нідерландів у сфері розвитку державно-приватного партнерства свідчить про доцільність впровадження в національну практику моделі фільтрації проектів – компаратора (від англ. «compare» – порівнювати). Основна ідея використання компаратора полягає в забезпеченні можливості об’єктивного кількісного аналізу проекту ДПП у порівнянні з аналогічним проектом у державному секторі, який надавав би той самий спектр

послуг. Такий підхід дозволяє оцінити обґрунтованість витрат коштів у контексті досягнутих результатів. Запровадження компаратора сприятиме оптимізації процесу розподілу бюджетних ресурсів, орієнтуючи їх на пріоритетні для суспільства проекти.

Крім того, питання раціональності та обґрунтованості бюджетного фінансування має залишатися актуальним і ретельно оцінюватися протягом усього періоду реалізації будь-яких проектів у рамках державно-приватного партнерства. Для досягнення цієї мети необхідно впровадити ефективну систему моніторингу, яка дозволить здійснювати всебічний аналіз результативності управління проектами, стану їх експлуатації та виконання договірних зобов'язань. Така система буде спрямована на виявлення управлінських проблем, що впливають на процес реалізації проектів, а також розробку практичних рекомендацій щодо їх своєчасного усунення.

Також до функціональних обов’язків цієї системи належить проведення оцінки екологічного впливу, яку варто здійснювати для визначення потенційного рівня шкоди довкіллю, а також заходів для її мінімізації. Значна увага має приділятися запобіганню ризикам завдання шкоди державним інтересам. Одночасно з цим необхідно забезпечити підтримку процесів управління проектними ризиками та контроль за дотриманням встановлених вимог і реальних результатів реалізації проекту в межах затвердженого графіка. На основі отриманих даних моніторинг повинен слугувати основою для ухвалення низки важливих рішень, таких як стимулювання приватного партнера до більш ефективної роботи, продовження або корегування обсягів бюджетного фінансування, заміна приватного партнера у разі невиконання ним зобов’язань, а за нагальної потреби навіть повне припинення реалізації угоди.

Отже, ґрунтуючись на вищезазначених аспектах та поданих практичних рекомендаціях щодо вдосконалення механізмів державно-приватного партнерства, запропонований вдосконалений механізм його реалізації набуває оптимального вигляду (див. рис. 3.2). Реалізація цього механізму на практиці дозволить пришвидшити впровадження основних форм державно-приватного партнерства в економіку України, активізувавши тим самим притік

інвестиційного капіталу, необхідного для сучасної модернізації національної економіки та підвищення її конкурентоздатності на глобальному рівні.

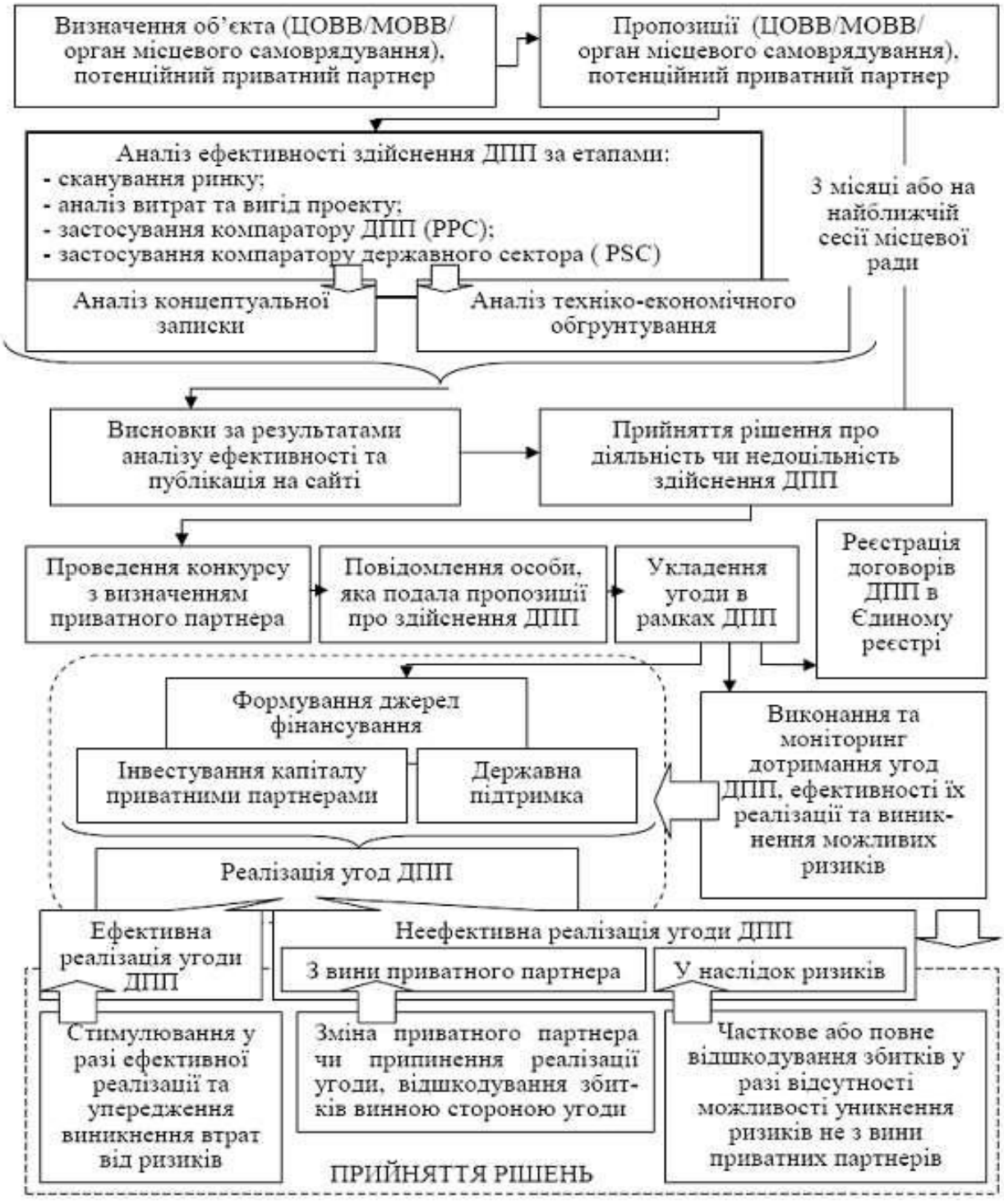

Рис. 3.2. Запропонований механізм реалізації ДПП

Джерело: [30].

Таким чином, результати проведеного дослідження засвідчили, що векторами активізації розвитку державно-приватного партнерства в Україні

повинні стати кілька ключових напрямів роботи. Першочергово необхідно зосередитися на розвитку сучасного інституційного середовища. Це передбачає створення спеціалізованих інституцій, метою яких стане ефективне регулювання та контроль за реалізацією проєктів, а також забезпечення координації та взаємодії між усіма зацікавленими суб'єктами економічної діяльності. Крім того, важливим кроком є переосмислення характеру державного регулювання у сфері державно-приватних відносин, щоб воно перейшло з виключно обмежувальної до переважно стимулюючої моделі. Стратегічним завданням залишається розробка продуманої моделі, яка охоплюватиме всі етапи відбору, експертизи, узгодження та впровадження проєктів державно-приватного партнерства.

Не менш важливим аспектом є вирішення проблеми здатності державних партнерів брати на себе довгострокові зобов'язання у межах виконання умов договорів ДПП. Окремо слід підкреслити необхідність формування дієвої системи моніторингу, яка дозволить ефективно відстежувати процеси реалізації проєктів на кожному з етапів їх розвитку. Попри значну складність цих викликів, успішне вирішення проблематики державного регулювання сфери ДПП дозволить суттєво покращити інвестиційний клімат в країні. Внаслідок цього можна очікувати поступове зростання рівня економічного розвитку України, що матиме позитивний вплив на суспільство в цілому.

3.2. Удосконалення моделей та механізмів публічного управління в умовах сталого розвитку економіки України в контексті європейської інтеграції

Можливий вступ України до Європейського Союзу відкриває значні перспективи для економічного розвитку, але водночас приносить нові виклики у сфері публічного управління регіональним економічним розвитком. Визнано, що інтеграція до ЄС і НАТО стала одним зі стратегічних пріоритетів державної політики України, що підтверджується відповідними змінами, внесеними до

Конституції України [32]. У сучасних умовах державна політика, спрямована на європейську та євроатлантичну інтеграцію, потребує адаптації не лише в політичній, економічній і соціальній площинах, але й у безпекових, екологічних та інших аспектах розвитку країни.

Одним із ключових викликів стає забезпечення сталого економічного зростання в умовах жорсткої конкуренції на європейському ринку. Вирішенню цього завдання сприяє ефективна публічна політика управління економічним розвитком регіонів. Для її покращення варто першочергово звернутись до досвіду реформування управлінських процесів у країнах Європейського Союзу на регіональному рівні та адаптувати ці підходи до українських реалій. [41].

Метою регіональної політики Європейського Союзу, що широко відома як політика згуртування, є створення умов для гармонійного соціально-економічного розвитку як у межах Союзу в цілому, так і в його окремих країнах-членах. Ця політика ґрунтується на двох принципах: по-перше, солідарності, яка передбачає підтримку менш розвинених країн і регіонів з боку економічно сильніших членів Союзу, і, по-друге, економічному підході, який визнає, що недостатній рівень економічної активності в регіонах із високим безробіттям та низькою продуктивністю праці призводить до втрат сукупного потенціалу всього ЄС. Це водночас ставить за мету вирівнювання економічних можливостей і підтримку територіальної єдності Європи.

На ранніх етапах свого запровадження пріоритети регіональної політики ЄС зосереджувалися на наданні допомоги найбільш вразливим категоріям регіонів. Серед таких були території зі складними природно-кліматичними умовами чи демографічними проблемами, райони з високим рівнем безробіття, регіони, які переживали процес промислового переходу, а також сільські території, неблагополучні міські зони та найбільш віддалені куточки Союзу. З часом сфера дії цієї політики значно розширилась: тепер вона також спрямована на подолання викликів глобалізації, стрімких міграційних процесів, проблем бідності й соціального розшарування, недостатнього рівня інноваційної діяльності, змін клімату та наслідків енергетичного переходу. Усі ці проблеми

зачіпають не лише менш розвинені регіони, а й усі держави-члени ЄС в тій чи іншій мірі.

Детальний аналіз розподілу фінансування структурних фондів ЄС чітко демонструє, що країни з відносно високим рівнем валового внутрішнього продукту на душу населення також отримують значну частку коштів. Зокрема, серед десяти країн, які отримали найбільші обсяги фінансування в рамках бюджетного періоду 2021–2027 років, знаходяться такі економічно потужні країни, як Німеччина, Франція та Італія. Це свідчить про комплексний підхід до реалізації політики згуртування, яка враховує не лише абсолютний рівень розвитку країн і регіонів, а й специфіку їхніх потреб [39].

Регіональна політика ЄС реалізується через багаторівневу систему європейського управління, яка включає місцевий, регіональний, державний і наднаціональний рівні. На кожному з цих рівнів застосовуються власні інструменти та механізми впровадження цієї політики. На найвищому, наднаціональному рівні, вона має централізований характер і організована тематично, виступаючи як комплекс узгоджених заходів. Основна мета цих заходів полягає у виправленні дисбалансів між регіонами через використання правових і фінансових інструментів для стимулювання економічного та соціального розвитку при збереженні єдності ЄС як ефективної інтеграції.

Починаючи з кінця 1980-х років, концепція регіональної політики зазнала суттєвих змін. У сучасних умовах особливий акцент робиться на здатності регіонів адекватно реагувати на динамічні зміни світової економіки. Це включає адаптацію до новітніх технологій, прогнозування потреб ринку праці з урахуванням цифровізації суспільства та максимальне використання потенціалу соціального й інституційного капіталу кожного регіону. Такий підхід сприяє довгостроковій конкурентоспроможності та стійкому розвитку всього Європейського Союзу [47].

Для стимулювання переходу до сталого розвитку урядові та міжнародні ініціативи набувають дедалі ширшого розмаху. У відповідь фінансові установи впроваджують методи управління ризиками, орієнтовані на досягнення цілей

сталого розвитку. Серед країн, які активно розвивають політику у сфері «зелених» фінансів, можна виділити Німеччину, Велику Британію, Швейцарію, Францію, Бразилію, Сінгапур, Індонезію, Китай та США. Європейський Союз розробив комплексну політику для фінансової підтримки малих і середніх підприємств (далі - МСП) з метою використання можливостей «зеленого» бізнесу та потенціалу циркулярної економіки, який досі не повністю оцінено. У рамках стратегії ЄС «Європа-2020» головним пріоритетом визначено формування «розумної, збалансованої та інклюзивної економіки» [48].

Від 2014 року відповідно до Зеленого плану дій для МСП конкретизуються засади співпраці між країнами-членами ЄС та іншими регіонами задля залучення МСП до бізнес-можливостей, пов'язаних із переходом до циркулярної економіки. Глобальні виклики, як-от проєктування й будівництво енергоефективних споруд, переробка й управління відходами, розвиток відновлюваних джерел енергії, очищення стічних вод тощо, стали основою «зеленого» бізнесу. Цей сектор економіки демонструє одні з найвищих темпів зростання за останні роки як у країнах ЄС, так і в Канаді. Для 27 країн-членів ЄС особливого значення набуває концепція циркулярної економіки як ефективної моделі управління ресурсами у замкнених системах. Незважаючи на те, що ідеї циркулярності економіки з'явилися понад три десятиліття тому, їх популярність значно зросла після інтеграції у політику ЄС.

11 березня 2020 року Європейська Комісія ухвалила План дій щодо циркулярної економіки як частину Європейського зеленого курсу. Цей документ спрямований на скорочення споживання ресурсів у ЄС та подвоєння рівня їх повторного використання протягом наступних десятиліть, одночасно забезпечуючи стале економічне зростання. Реалізація заходів Плану дій здатна збільшити валовий внутрішній продукт (ВВП) ЄС на 0,5% до 2030 року та створити близько 700 тисяч нових робочих місць. Серед запропонованих ініціатив окреслено всі етапи життєвого циклу продукції — від її проєктування та виробництва до споживання, ремонту, повторного використання, переробки й повернення ресурсів в економічну систему.

Українська модель сталого розвитку вже формується в умовах тривалої економічної кризи та господарської депресії. У таких обставинах функціонування економічної системи на всіх рівнях має ґрунтуватися на балансі економічних, соціальних та екологічних інтересів, у межах відкритої ринкової економіки, за умови значних інвестицій і ефективного механізму управління ними. 15 вересня 2017 року Україна, будучи членом ООН, приєдналася до глобального процесу сталого розвитку. Уряд представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає основні показники для 17 глобальних ЦСР з урахуванням особливостей національного розвитку. Основною метою сталого розвитку України є забезпечення динамічного соціально-економічного зростання, збереження екологічної якості довкілля та раціональне використання природних ресурсів. При цьому важливим є не лише задоволення потреб сьогодення, а й гарантія добробуту для майбутніх поколінь шляхом створення ефективної економічної системи, яка стимулює екологічну сталість, продуктивну працю, технічний прогрес та має соціальну орієнтацію [48].

У Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» визначено основний напрямок соціально-економічного розвитку держави — забезпечення сталого розвитку через структурні реформи та підвищення рівня життя. Передбачається, що Україна повинна стати державою з потужною економікою та інноваційними технологіями. Співпрацюючи з ЄС у сфері сталого розвитку, Україна стикається з численними викликами. Економіка країни залишається неконкурентоспроможною через високу енергомісткість і ресурсовитратність виробництва. У зв’язку з цим нагально постає потреба в «зелених» трансформаціях: упровадженні відновлюваних джерел енергії, екологічно орієнтованих технологій і доступу до ефективного використання ресурсів. Поточна економіка значною мірою залежить від нестабільних зовнішніх ринків і сировинного експорту, тоді як національні виробництва, екологічна інфраструктура та стан довкілля залишаються поза належною увагою.

Пріоритетним завданням є зміцнення інституційної спроможності та

формування чіткої доктрини, спрямованої на забезпечення участі України в Глобальному Зеленому Новому Курсі. Планомірне впровадження відповідних заходів здатне створити стійку економічну систему, орієнтовану на принципи «зеленого» розвитку країни та її регіонів. Інвестиції у захист довкілля повинні стати невід'ємною частиною стимулювання ресурсозбереження й низьковуглецевого зростання.

Країни світу активно застосовують різноманітні інструменти «зеленої» економіки у своїй політиці та стратегіях розвитку. Українська економіка наразі має значні недоліки у конкурентоспроможності, однак виконання директив і вимог ЄС у рамках Угоди про асоціацію зобов'язує до структурних змін державної політики. Ключові завдання — забезпечити стабілізацію й перехід до моделі сталого розвитку шляхом модернізації економіки та впровадження ресурсоощадних технологій, поряд із використанням відновлюваної енергії, а темпи реалізації цілей сталого розвитку значною мірою залежатимуть від швидкості політичної й економічної модернізації України. Реалізація екоінновацій відповідно до цілей сталого розвитку повинна сприяти зміцненню іміджу України як держави з потужним науковим і освітнім потенціалом. Це також демонструватиме здатність країни створювати високотехнологічну продукцію, що відповідає принципам сталого розвитку [47].

Особливості регіональної політики Європейського Союзу на 2021–2027 роки зосереджені на спрощенні процедур виділення коштів із бюджету ЄС та скороченні бюрократичних бар'єрів. Основна увага приділяється підтримці так званих «м'яких» чинників розвитку, таких як розвиток компетенцій, впровадження інновацій у бізнесі та державному секторі. Відповідно до нового фінансового плану ЄС, «регіональний розвиток і згуртованість» є одним із трьох головних напрямків другої групи цілей, згрупованих під назвою «Згуртованість і цінності», ця стратегія має на меті створення рівних можливостей для регіонів і сприяння сталому розвитку всіх країн-членів ЄС. У цей період політика згуртованості спрямована на забезпечення фінансування для найменш

розвинених регіонів ЄС за п’ятьма стратегічними інвестиційними пріоритетами (рис.3.3):

Рис. 3.3. Перелік інестиційних пріоритетів при наданні коштів найменш розвиненим регіонам ЄС.

Джерело: складено автором за даними [47].

Попри значні позитивні тенденції та зрушення, які сприяють стабільному економічному зростанню, підвищенню соціальної мобільності та покращенню якості життя населення в регіонах Європейського Союзу, останні роки показали, що розвиток ЄС відбувався у складних умовах, створених низкою негативних факторів. Серед таких чинників — вихід Великої Британії з ЄС (Brexit), наслідки пандемії COVID-19, війна в Україні, а також кліматичні та екологічні проблеми. Ці явища значно посилюють ризики та виклики для регіональної політики ЄС.

Одним із ключових випробувань стала пандемія COVID-19, яка принесла безпрецедентні економічні шоки. Локдауни, обмеження на пересування та роботу індустрій, що залежать від фізичних контактів, призвели до серйозних економічних наслідків. Особливо постраждали туристична галузь, готельно-ресторанний бізнес та сфера послуг. Крім того, пандемія спричинила значне скорочення контактів і взаємодії між регіонами ЄС через суворі карантинні

обмеження. Вплив пандемії був нерівномірним у регіонах, оскільки рівень її негативного впливу залежав від доступності медичних послуг, особливостей економічної структури та інших чинників. Найбільш вразливими до цих змін стали менш розвинуті регіони та ті, що залежать від секторів економіки з високими контактними потребами.

Додатковий виклик для Європейського Союзу створила війна в Україні, яка помітно вплинула на регіональну політику, ставши причиною кількох проблем:

1. Війна спричинила асиметричний шок серед країн-членів ЄС. Найбільшого тиску зазнали країни-сусіди України через значний приплив біженців. Це збільшило бюджетні видатки ЄС і водночас стало потенційним джерелом міжетнічної та міжконфесійної напруги, що могло погіршити якість життя в окремих регіонах.

2. Залежність деяких членів ЄС (зокрема Німеччини, Італії та Туреччини) від російського газу, нафти та вугілля створила додаткові загрози енергетичній безпеці ЄС. Російські енергетичні ресурси використовуються як політична зброя у війні проти України, що впливає на стабільність континенту і структуру інтеграційних процесів у межах ЄС.

3. Війна призвела до необхідності збільшення витрат на оборону, що зумовило перерозподіл коштів ЄС на користь зміцнення оборонної промисловості та технологічного потенціалу. Це може негативно позначитися на перспективах фінансування регіональної політики та деяких ініціатив згуртованості.

Щоб оперативно реагувати на виклики війни, у рамках політики згуртованості ЄС було ухвалено низку важливих рішень для підтримки країн, що приймають українських біженців: розширено спектр застосування ставки 100% співфінансування для програм згуртованості в звітному періоді 2021–2022 років; дозволено перерозподіл ресурсів між Європейським соціальним фондом (ЄСФ) і Європейським фондом регіонального розвитку (ЄФРР) на користь програм допомоги постраждалим; спрощено звітність і порядок внесення змін

до програм. Такі дії дозволили знизити фінансове навантаження на країни-члени. У перспективі демографічні зміни також залишатимуться важливим викликом для регіональної політики ЄС. Очікується, що у найближчі десятиліття населення віку 65 років і більше зросте на понад 25% у кожному п’ятому регіоні. Населення працездатного віку знизиться на понад 10% у кожному четвертому регіоні, а чисельність населення до 20 років зменшиться на понад 10% у кожному третьому регіоні. Такі негативні тенденції можуть вплинути на потенціал зростання, розвиток навичок і доступ до послуг [40].

Висновки до розділу 3.

Концепція сталого розвитку підкреслює нерозривний зв’язок між екологічними, економічними та соціальними викликами, з якими стикається людство, а також визнає необхідність їх інтегрованого вирішення через співпрацю та координацію зусиль усіх країн світу. В Україні вже закладено законодавчий фундамент для реалізації державно-приватного партнерства, проте практика демонструє низку суттєвих недоліків нормативного характеру, які стримують ефективне впровадження цих механізмів. Дослідження виявили, що жоден етап існуючої системи реалізації партнерства не є досконалим і потребує доопрацювання.

Однією з головних перешкод для ефективної співпраці між державою та бізнесом є протиріччя у правовій сфері. Законодавче регулювання державно-приватного партнерства варіюється між двома крайнощами — від неврегульованості до надмірної зарегульованості, залежно від конкретного контексту. Для подолання цих бар’єрів, які не лише сповільнюють впровадження механізмів партнерства, але й призводять до згортання уже ініційованих проектів, необхідно внести зміни як на законодавчому, так і на практичному рівнях. Запровадження вдосконаленої моделі реалізації державно-приватного партнерства з чітким опрацюванням кожного її етапу може стати

важливим кроком вперед. Такий підхід сприятиме покращенню роботи у цій сфері, прискорить практичне запровадження ключових форм партнерських відносин та активізує інвестиції в інноваційні проекти, які стануть основою сталого розвитку країни.

Перехід до сталого розвитку на глобальному рівні можливий лише за умови узгодженості дій усіх учасників цього процесу. Такий підхід має системний характер, адже пов'язує в єдине ціле різні рівні соціально-економічної структури — від глобального до локального — і охоплює основні сфери її функціонування: економіку, соціальну сферу та екологію. Однак соціальні й екологічні складові цього поняття залишаються недостатньо опрацьованими, що свідчить про обмежене розуміння його суті, зокрема важливості збалансованості між усіма компонентами. Більшість існуючих стратегій сталого розвитку у світі мають теоретичний характер, а нестача конкретних дій пояснюється відсутністю необхідних фінансових ресурсів і ефективних інструментів оцінювання прогресу в цій сфері, що вимагає додаткових досліджень.

Сьогодні Україна одночасно повинна вирішувати низку найважливіших завдань, які не можна відкладати на потім: повоєнна відбудова, повернення людей, відновлення економіки та реалізація при цьому такої політики, яка не призводитиме до подальшого збільшення розривів у розвитку різних регіонів, створення згуртованості всього українського простору. Такого досвіду зараз не має жодна з країн ЄС, частково, можливо, Хорватія, тому саме Україна повинна знайти тут свій шлях, який враховує найкращі європейські та світові практики, аби наші помилки були мінімальними.

ВИСНОВКИ

Отримані в процесі дослідження результати свідчать про досягнення мети, вирішення поставлених завдань та дають змогу сформулювати висновки, що мають теоретичне та практичне значення - публічне управління регіональним розвитком в Україні вимагає застосування відповідних управлінських механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного вирішення існуючих проблем у цій сфері. На нашу думку, механізми публічного управління регіональним розвитком у контексті сталого розвитку являють собою сукупність практичних заходів та інструментів, які дозволяють органам публічної влади здійснювати вплив на суспільство задля досягнення конкретних цілей сталого розвитку. Зазначені механізми повинні мати комплексний і цільовий характер, а також застосовуватися на всіх рівнях управління. Це створює можливості для забезпечення балансу інтересів конкретного регіону, його населення та бізнес-структур.

В Україні зростає значущість публічного управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій внаслідок актуалізації питання підготовки, ухвалення та реалізації ефективних та якісних управлінських рішень у зв'язку із сучасними змінами та пов'язаними з ними проблемами. Реальні тенденції в Україні вказують на необхідність вирішення соціально-економічних і екологічних проблем завдяки удосконаленню публічного управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій. Наразі в державі тривають активні дослідження і аналіз наукових напрацювань, присвячених питанням публічного управління й адміністрування. Метою таких досліджень є визначення основних принципів, функцій, моделей і механізмів, які можуть стати базовими засобами для удосконалення системи публічного управління та адміністрування. Це вдосконалення є важливим для забезпечення сталого розвитку територій.

Підсумовуючи все вищесказане, можна констатувати, що впровадження новітніх адміністративних механізмів в структуру державної влади,

безсумнівно, впливає на розвиток країни. Кожна держава, переслідуючи початкову мету приєднання до європейського альянсу закладає міцну основу для фундаментальної модифікації парадигми державного керівництва, віддаючи перевагу ліберальній концепції управління, яка передусім характеризується відкритістю та високим рівнем розвитку місцевого самоврядування. Сучасна концепція публічного менеджменту, яка, крім розширення повноважень громадянського суспільства, наголошує на обов'язковості залучення передових інформаційних технологій з метою задоволення поточних потреб споживачів комунальних послуг. Водночас слід зазначити, що успіх реформування державного сектора не залежить від самого факту запровадження електронного урядування або адміннагляду, а на забезпеченні належних умов для його функціонування: постійне оновлення та збільшення числа державних інструментів, обов'язкове обслуговування професійних навичок державних службовців, які включатимуть як комплекс цифрової грамотності та підвищення організаційних компетенцій, а також підтримання суспільного інтересу шляхом залучення громадськості до управління державними справами.

Проаналізувавши європейський досвід вдосконалення механізмів публічного управління та адміністрування було визначено, що для України ще багато є категорій, які потребують додаткового дослідження, як-от: удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності органів публічного управління, впорядкування організаційного забезпечення процесів, пов'язаних із наданням якісних публічних послуг; створення умов для своєчасного реагування органів державної влади та управління на актуальні соціально-економічні й екологічні виклики. Окрему увагу отримало питання ефективної взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування та громадянським суспільством. Вагомим завданням є також підвищення якості підготовки прогнозно-програмних документів та проведення стратегічної екологічної оцінки матеріалів державного планування, що сприятиме більш раціональному розподілу ресурсів у суспільстві. Для цього необхідно впроваджувати найкращі міжнародні практики управління, що вже показали

свою ефективність у забезпеченні сталого розвитку територій і вирішенні соціально-економічних та екологічних суперечностей. Надзвичайно важливим аспектом є необхідність збалансування інтересів різних зацікавлених сторін, які беруть участь у реалізації політики розвитку територій. Одним зі шляхів досягнення цього балансу є вдосконалення кадрового забезпечення в сфері публічного управління та адміністрування. Це включає покращення системи підготовки фахівців шляхом модернізації освітньо-професійних програм задля відповідності сучасним викликам і потребам сталого розвитку територій.

Упродовж останніх років політика згуртованості сприяла зменшенню економічної, соціальної та територіальної нерівності серед країн-членів ЄС. Проте сучасні виклики, зокрема війна та нові хвилі пандемій, загрожують утворенням нових дисбалансів. Відповідь на ці виклики варто шукати у трьох основних напрямах:

перший напрям передбачає підвищення здатності регіонів реагувати на асиметричні поштовхи. Пандемія та війна в Україні показали, що політика згуртованості повинна бути гнучкою й готовою до непередбачуваних змін, як-от глобалізація чи технологічні зрушення. Особливу увагу слід звернути на регіони, залежні від вузького кола торговельних секторів. Диверсифікація економіки, зокрема через цифрову трансформацію та стратегії розумної спеціалізації, здатна зробити ці регіони більш продуктивними й стійкими до потрясінь;

другий напрям спрямований на адаптацію до демографічних змін. Через скорочення робочої сили підприємства повинні залучати ширші групи населення, такі як молодь, жінки чи мігранти, і активно інвестувати в інновації та технології для підвищення ефективності праці. Також важливим є розвиток освіти для дорослих, особливо літніх і низькокваліфікованих працівників. Освітня система має пристосовуватися до зменшення кількості учнів у школах, тоді як системи охорони здоров’я та інші суспільні послуги повинні будуть обслуговувати дедалі більшу частку літнього населення;

третій напрям передбачає перехід до кліматично нейтральної та кругової

економіки. Хоча це забезпечить значні переваги для довкілля та суспільства, важливо справедливо розподіляти пов’язані з такими змінами витрати. Розширення механізму справедливого переходу може допомогти покрити соціальні витрати від адаптації до змін клімату та інших екологічних викликів. Це включає передбачення структурних змін, боротьбу з бідністю, інвестиції в розвиток навичок і налагодження співпраці із соціальними партнерами та громадянським суспільством.

Окрім того, для досягнення цілей, викладених у плані REPowerEU, і захисту Європи та України від прямих і гібридних актів агресії з боку росії, необхідно підтримувати енергетичну стійкість України - надавати пряму фінансову та технічну підтримку для зміцнення електромереж, а також для децентралізованих проектів з відновлюваної енергетики та енергоефективності для українських муніципалітетів, особливо в регіонах, звільнених від російської окупації та посилити енергетичне партнерство між Україною та ЄС - сприяти спільним проектам, включаючи модернізацію електромереж та розширення інтерконекторів з країнами-членами ЄС, створювати умови для транскордонної торгівлі відновлювальною енергією, підтримувати впровадження будівельних стандартів з нульовим споживанням енергії в будівництві, а також підтримувати передачу технологій та спільні дослідження інноваційних рішень в енергетиці. Адже дослідження чітко підкреслюють величезний потенціал відновлюваної енергетики України, оцінюючи понад 800 ГВт невикористаних потужностей сонячної, вітрової та інших відновлюваних джерел енергії. Інтеграція чистих енергетичних ресурсів України до європейської енергетичної системи не лише сприятиме досягненню спільних цілей декарбонізації, але й сприятиме економічному відновленню нашої держави та створенню робочих місць.

Усі ці заходи сприятимуть створенню більш стійкого, справедливого та екологічно збалансованого майбутнього для регіонів ЄС та України зокрема. Серед запропонованих заходів також можна виділити розробку цілісної Стратегії публічного управління та адміністрування, орієнтованої на забезпечення сталого розвитку територій в Україні. Ця стратегія повинна бути

спрямована на формування дієвих механізмів взаємодії всіх інститутів публічної влади, що забезпечить прозорість і ефективність у реалізації цілей розвитку. Особливо цінним є використання закордонного досвіду в галузі публічного управління та адміністрування. Йдеться про створення спеціалізованих органів публічної влади, діяльність яких буде спрямована на посилення координації між державними структурами з питань сталого розвитку територій. Значну увагу слід приділити впровадженню міжсекторальних підходів, що сприятимуть інтеграції мультидисциплінарних рішень у процеси державного управління. Водночас такі підходи потребують подальшого наукового обґрунтування і додаткових досліджень, щоб максимально ефективно інтегрувати їх у національну практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бевз М. Ціна енергоефективності – розвиток або важкі наслідки для економіки //Економічна правда. - 6 лютого 2024. URL: https://epravda.com.ua/columns/2024/02/06/709542/.

2. Бевз М., Савицький О. Нова ера енергетики та промисловості: чи варто відновлювати зруйновані електростанції? // Економічна правда. - 4 квітня 2024. URL: https://epravda.com.ua/columns/2024/04/04/711987/.

3. Бенчмаркінг доброго врядування (2018) : навч. посіб. / за заг. ред. А. Гука. Київ : Юстон, 2018. 60 с. URL: https://rm.coe.int/book-benchmarkingdv-2-148x210-web/1680aed95a.

4. Бережний В. (2011). Основні світові моделі державного управління. Державне будівництво. Харків, 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_42.

5. Білецький М. (2024). Електронне врядування: шлях до цифрової трансформації держави. Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні: матер. наук.-практ. конф. (19 квітня 2024 р., м. Львів) / упорядн.: Буник М. З., Бліщук К. М., Федорчак О. В, Худоба О. В. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2024. С.33-36. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/pages/27385/iadu-19042024-0905.pdf.

6. Боголюбов В.М. та ін. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова і. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Bogolubov_Strategij-stalogo-rozvutku.pdf.

7. Боднар К. В. (2021). Удосконалення механізмів публічного управління сталим розвитком регіонів України в умовах глобалізації: адаптаційний підхід. Державне будівництво. Регіональне та галузеве управління. 2021. № 1. С. 13. URL: https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/19063/17590.

8. Босак О. З. (2010). Публічне управління як нова модель управління у державному секторі. Державне управління: теорія та практика. Київ, № 2. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10bozuds.pdf.

9. Довженко В. А., Свиридов О. І. (2021). Управління інвестиційною діяльністю в плануванні соціально-економічного розвитку регіону. Фінансові інструменти регіонального розвитку: збірник праць учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 27 жовтня 2021 р. Житомир : Поліський університет, 2021. Т. 1. С. 95-99. URL: http:// surl.li/hczox.

10. Засуха М. В. (2024). Сутність цифрової трансформації публічного управління. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування, (12). URL: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-04.

11. Кіфоренко О. В. (2021). Публічне управління на регіональному рівні: результати для обговорення. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Механізми публічного управління. 2021. Том 32 (71). № 6. С. 12–20. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/6_2021/5.pdf.

12. Козлов К. І. (2013). Розвиток публічного врядування в умовах еволюції політико-адміністративних систем. Теорія та практика державного управління. Харків, 2013. Вип. 2. С. 59–66. URL: http://nbuv. gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_2_11.

13. Корнієвський С. (2024). Сучасні тенденції у сфері наукових досліджень публічного управління регіональним розвитком. Аспекти публічного управління, 12 (1), 135-141. URL: https://doi.org/10.15421/152418.

14. Котов, І. В. (2023). Механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні. Держава та регіони, 2(80), 106-110. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2023/19.pdf.

15. Криницький К. Надія на сонце. Як відновлювана енергія допоможе Україні. // Економічна правда. - 6 вересня 2024. URL: https://epravda.com.ua/columns/2024/09/06/718977/.

16. Крушельницька Т. А., Корнієвський С. В. Структурно-функціональна модель регіонального системного утворення в методології дослідження

публічного управління. Публічне управління та митне адміністрування, № 3 (26), 2020. URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2020/3/4.pdf.

17. Лелеченко А.П. (2015). Теоретичні засади регіональної політики сталого розвитку. - Державне управління: удосконалення та розвиток № 10, 2015. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1642.

18. Лелеченко А.П. (2020). Комплексний механізм формування й реалізації регіональної політики сталого розвитку в Україні. - Механізми публічного управління. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 31(70), №2. 2020. URL: https://doi.org/10.32838/2663-6468/2020.2/20.

19. Лопушинський І.П., Філіппова В.Д., Плющ Р.М. Механізми забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. Вісник ХНТУ. 2022. № 4 (83). С. 154-160. URL: https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.4.22.

20. Мельниченко Б. (2021). Сучасна парадигма публічного менеджменту: практичний вимір для України. - Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки". № 1 (29), 2021 http://science.lpnu.ua/law/all-volumes-and-issues/volume-8-number-129-20....

21. Мельнишин Л. (2020). Регіональна політика сталого розвитку України в контексті євроінтеграції. - Державне управління та місцеве самоврядування, 2020, вип. 2(45), С.118-126. URL: https://doi.org/10.33287/102027.

22. Могиль О. (2022). Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах європейської інтеграції. Політичні науки та публічне управління. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. 2022. Випуск № 2 (62). С. 101–105. URL: http://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/ view/2143/2641.

23. Музиченко Г. В. Місце та роль політичної складової в державній політиці сталого розвитку : досвід країн пострадянського простору / Г. В. Музиченко // Наук. вісн. Одеський національний економічний університет.

Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки : економіка, політологія, історія. – 2012. – № 24 (176). – С. 118 – 126.

24. Непомнящий О. М., Дєгтяр О. А. (2018). Механізми державного управління регіональним розвитком. Державне управління. ДонДУУ. Менеджер. 2018. № 1 (78). С. 165–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2018_1_22.

25. Омельченко Д. О. (2024). Сутність механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування, (12). URL: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-10.

26. Офіційний сайт ГО Razom We Stand https://razomwestand.com/uk/golovna/.

27. Пастух К. (2021). Сутність стратегічного управління сталим місцевим розвитком. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. - 2021. - Вип. 1. - С. 70-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2021_1_11.

28. Пастух К. (2020). Стратегічне управління регіональним економічним розвитком в державному управлінні в Україні. - Державне управління та місцеве самоврядування, 2020, вип. 2(45), С. 127-134. URL: https://doi.org/10.33287/102028.

29. Пастух К. (2022). Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект - Науковий вісник: Державне управління. 2022. No 1(11). С. 186-205. URL: https://doi.org/10.32689/2618-0065-2022-1(11).

30. Помогайбо Б. В. (2016). Вектори удосконалення механізму реалізації державно-приватного партнерства у контексті забезпечення сталого розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток № 9, 2016. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1025.

31. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку зміни цільового призначення земельних ділянок для залучення

інвестицій з метою швидкої відбудови України: Закон України від 06.02.2024 №3563-IX. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/525377___766239.

32. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2680-19#Text.

33. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року №2404-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text.

34. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text.

35. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text.

36. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, зі змінами і доповненнями. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennyanacionalnoyi-eko-a179.

37. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text.

38. Пронь Л. Організаційно-правовий механізм публічного управління інвестиційним розвитком регіону: загальна практика застосування. Актуальні питання у сучасній науці. №6(12)2023, С.246-256. URL: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-6(12).

39. Розвиток бізнесу в контексті європейської інтеграції: глобальні виклики, стратегічні пріоритети, реалії та перспективи [Електронне видання]: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., 07 червня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2024. – 453 с. Електронні текстові дані. – URL: http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/.

40. Руда М.В., Мазурик М.М. (2021). Співпраця України та Європейського Союзу у сфері сталого розвитку: огляд перспектив. Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. 2021. Vol. 3, № 1. С. 204–211. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23805/menedzhment121-206-213.pdf.

41. Салій А. (2024). Публічне управління економічним розвитком регіонів України в умовах євроінтеграції. Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні: матер. наук.-практ. конф. (19 квітня 2024 р., м. Львів) / упорядн.: Буник М. З., Бліщук К. М., Федорчак О. В, Худоба О. В. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2024. С.243-245. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/pages/27385/iadu-19042024-0905.pdf.

42. Самаєва Ю. Державно-приватне партнерство — не мета, а один із способів її досягнення /Ю. Самаєва// Дзеркало тижня України. – 2016. - №16. URL: http://www.gazeta.dt.ua/.

43. Сачов С. (2024). Теоретичні та організаційні аспекти публічного управління та адміністрування. Наукові перспективи № 10(52) 2024. URL: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52)-270-282.

44. Сиромолот Е. А. (2024). Відновлення розвитку територій в умовах європейської інтеграції / Е. А. Сиромолот // Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2024. - № 1. - С. 99-103. URL: http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33576.

45. Солових В. П. (2010). “Good governance” як одна із сучасних моделей державного управління. Науковий вісник Академії муніципального управління. Київ. Вип. 1. С. 112–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2010_1_17.

46. Статистичний щорічник України за 2021 рік. Державна служба статистики України. Київ, 2022. 447 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/ 11/Yearbook_2021.pdf.

47. Сторонянська І. З., Беновська Л.Я. (2023). Нова регіональна політика ЄС: особливості реалізації в контексті сучасних викликів та ризиків.

Територіальний розвиток та регіональна економіка. 2023 Випуск 1 (159). URL: sep20231(159)_003_StoronyanskaIZ,BenovskaLYa.pdf.

48. Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи : матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні (Київ, 9 трав. 2024 р.) : / за заг. ред. Л. Г. Комахи, М. С. Орлів, Ю. Г. Рубана. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2024. 112 с. URL: https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2112/files/6598623b-90b4-4f0e-a02a-33621cdb7e61.pdf.

49. Усаченко О. (2018). Євроінтеграційні аспекти розвитку базових механізмів державного управління. Публічне урядування, (1 (11), С. 289-300. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/556.

50. Хохуляк О. О. (2022). Удосконалення інструментарію стратегічного планування сталого розвитку територіальних громад. Національний університет ім. Юрія Кондратюка. Економіка і регіон. 2022. № 4 (87). С. 110–118. URL: http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2789/2197.

51. Хряпинський А. П. (2022). Сфери впливу та інструменти реалізації гібридних загроз: моделі та механізми. Державне будівництво. 2022. № 2(32). С. 60–67. URL: https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-2-06

52. Цілі сталого розвитку для України: регіональний вимір: аналітична доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Серія «Проблеми регіонального розвитку». Львів, 2018. 90 с. URL: https://ird.gov.ua/irdp/p20180702.pdf.

53. Шавлак М.А. (2022). Напрями вдосконалення механізму реалізації державно-приватного партнерства - Механізми публічного управління. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 33 (72), № 5, 2022. URL: https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.5/18.

54. Radzikhovskyi, Ye. (2022). Analysis of European experience in improving public administration mechanisms. Development Management, 20(3), 29-35. URL: http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/30433/1/ur22_3_20.pdf#page=35.